

Risiko- og Kapitalstyring 2013

SpareBank 1 SR-Bank konsern

Innhold

INNLEDNING	3
SPAREBANK 1 SR-BANK	4
SPAREBANK 1 ALLIANSEN	5
FORMÅL MED RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK	6
OVERORDNET RAMMEVERK FOR STYRING OG KONTROLL	6
KAPITALDEKNING	7
MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL	8
DETALJINFORMASJON KAPITALDEKNING	10
KREDITTRISIKO	16
OVERSIKT OVER KREDITTEKSPONERINGER	20
MARKEDSRISIKO	29
MARKEDSRISIKO - PORTEFØLJEINFORMASJON – LANGSIKTIGE PLASSERINGER	31
OPERASJONELL RISIKO	34
LIKVIDITETSRISIKO	36
EIERRISIKO	38
FORRETNINGSRISIKO	40
OMDØMMERISIKO	41
STRATEGISK RISIKO	42
COMPLIANCE RISIKO (ETTERLEVELSE)	43
GODTGJØRELSESORDNINGEN	44

Innledning

Dokumentet er utarbeidet for å gi markedet best mulig informasjon om SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalstyring. Det er i tillegg ment å dekke kravene som er satt til offentliggjøring av risikoinformasjon etter "Forskrift om kapitalkrav".

Konsernets informasjonsstrategi vektlegger en utstrakt dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Informasjonen skal være korrekt, relevant og tidsriktig om konsernets utvikling og resultater, og skal sørge for at konsernets ulike interessegrupper kan holde seg løpende orientert og skape tillit overfor investormarkedet.

Dokumentet oppdateres årlig, med unntak av informasjonen om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital som oppdateres kvartalsvis. Dette blir oppdatert i egne vedlegg (excel).

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 SR-Bank bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis. SpareBank 1 SR-Bank gjør utstrakt bruk av risikomodeller i risikostyringen. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikrer samtidig finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank er moderat. Ren kjernekapitaldekning for SpareBank 1 SR-Bank er ved utgangen av 2013 på 11,1 prosent, og godt over det regulatoriske kravet på minimum 9 prosent. SpareBank 1 SR-Bank er godt rustet til å møte framtidige økte krav til kapitalisering fra myndigheter og markedet.

SpareBank 1 SR-Bank vurderer å ha en forsvarlig likviditetsbuffer og konsernet opplever at likviditeten i det norske og europeiske kredittmarkedet er god.

Kredittrisiko står for en betydelig del av konsernets risiko. Kredittkvaliteten i SpareBank 1 SR-Bank sin portefølje er god og har bedret seg siste år. SpareBank 1 SR-Bank har en diversifisert portefølje. Personmarkedet utgjør 66 prosent av den totale utlånseksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank som hovedsakelig består av godt sikrede boliglån. Andelen lån med belåningsgrad over 85 prosent er redusert det siste året som følge av strammere retningslinjer for boligfinansiering. Konsernets største bransjemessige konsentrasjon er rettet mot

næringsseidendom som utgjør ca 9 prosent (10 prosent ved utgangen av 2012) av den samlede utlånsporteføljen (EAD) inkludert personmarkedet ved utgangen av 2013. Eiendomsporteføljen knyttet til utleie består i hovedsak av langsiktige leiekontrakter med finansielt solide leietakere.

Erfaringer fra Finanskrisen viser at fokus på operasjonell risiko og organisasjonskultur er en viktig del av god risikostyring. SpareBank 1 SR-Bank har derfor i samarbeid med Universitetet i Stavanger (UiS) utviklet og gjennomført en organisasjonsundersøkelse som måler den operasjonelle risikokulturen i organisasjonen. Undersøkelsen er unik i banksammenheng og gir grunnlag for å måle og forstå på hvilken måte organisasjonskulturen i SpareBank 1 SR-Bank påvirker konsernets eksponering for operasjonell risiko. Resultatene fra undersøkelsen bekrefter at SpareBank 1 SR-Bank har en god risikokultur hvor de ansatte vet hva som forventes av dem og opplever støtte fra organisasjonen til å opptre etisk riktig.

SpareBank 1 SR-Bank er godt rustet til å være med å skape verdier for den regionen konsernet er en del av.

SpareBank 1 SR-Bank

SpareBank 1 SR-Bank er i dag landets ledende aksjesparebank med en forvaltningskapital på 157 mrd kroner. SpareBank 1 SR-Bank har vært en av de mest lønnsomme bankene i Norden de siste 15 årene. Konsernresultat før skatt ble per. 4. kvartal 2013 på 2,35 mrd kroner. Konsernets markedsområde er Rogaland, Hordaland og Agder-fylkene, med ca 310.000 kunder. Antall ansatte er 1180.

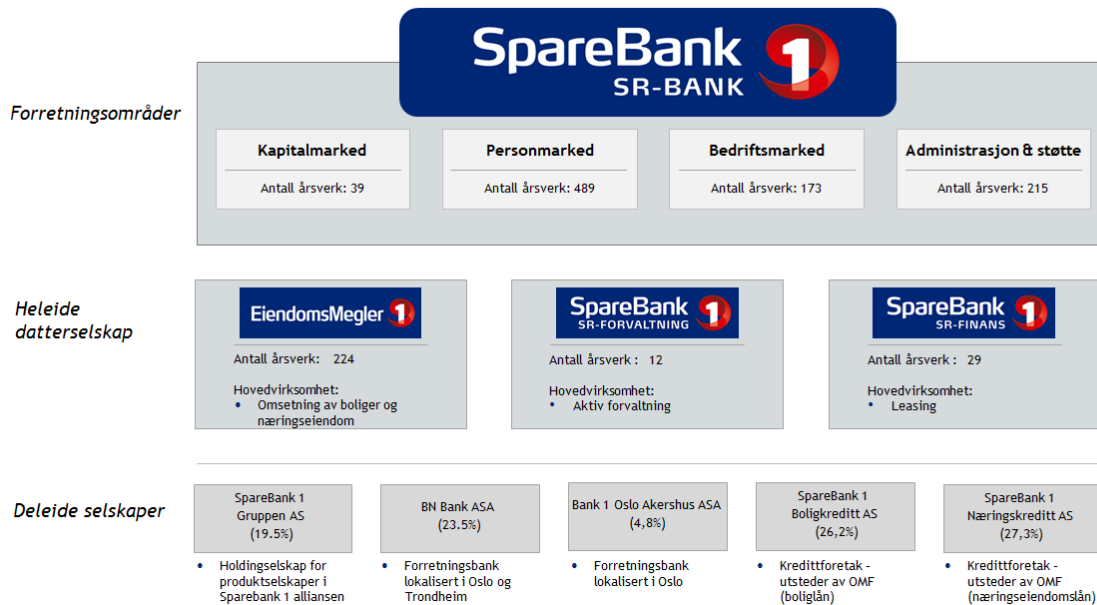
SpareBank 1 SR-Bank er et finanskonsern med et komplett produktspekter overfor personmarked, næringsliv og offentlig sektor.

I tillegg til selve bankvirksomheten har konsernet spesialkompetanse innen finansiering, valutarådgivning, fondsforvaltning, verdipapirhandel, forsikring, eiendomsmevling og finansiell rådgivning.

Konsernets hovedkontor er lokalisert i Stavanger. Oversikt over selskaper i SpareBank 1 SR-Bank er vist i figuren nedenfor.

Figur 1: Heleide og deleide selskaper i SpareBank 1 SR-Bank konsern

Sparebank 1 SR-Bank ASA

SpareBank 1 Alliansen

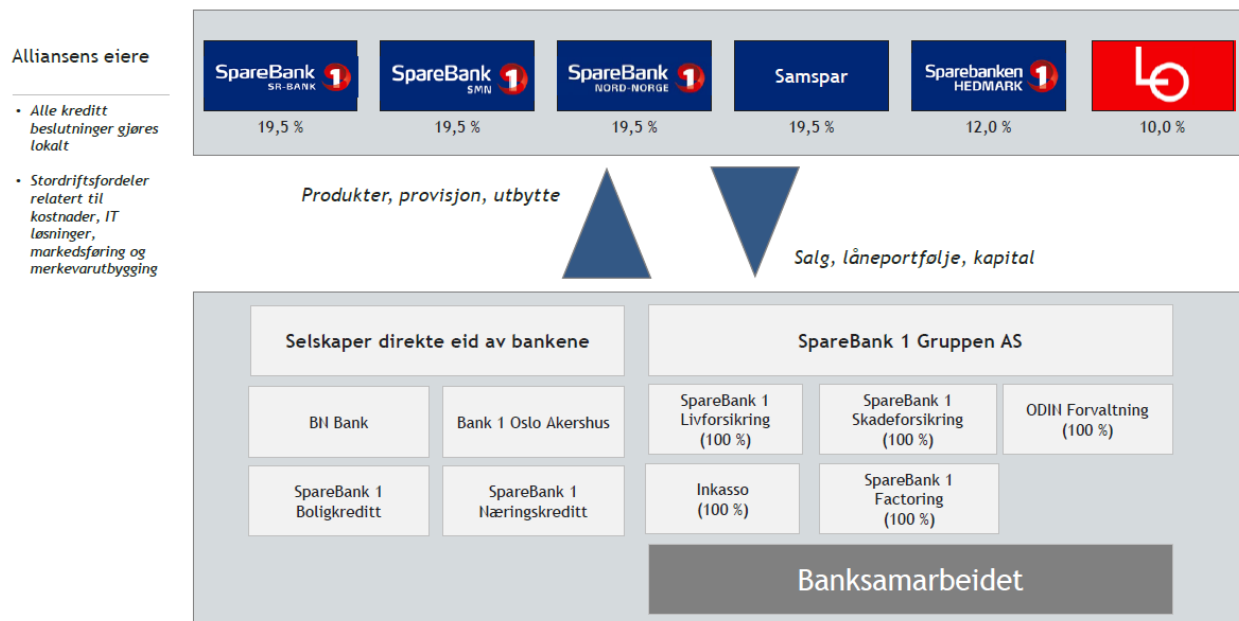
SpareBank 1 Alliansen er et bank- og produksamarbeid som består av flere uavhengige banker. SpareBank 1 Alliansen er samlet sett en av de største tilbydere av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. De uavhengige bankene i alliansen er SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, Sparebanken Hedmark og Samarbeidende sparebanker. Bankene i SpareBank 1 Alliansen distribuerer finansielle produkter fra felleseide selskaper og samarbeider på sentrale områder som merkevare, arbeidsprosesser, kompetansebygging, IT-drift, systemutvikling og innkjøp. SpareBank 1 Alliansen har inngått strategiske samarbeidsavtaler med LO og LOs fagforbund.

Et overordnet mål for SpareBank 1 Alliansen er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurransevne, lønnsomhet og soliditet.

Produktselskapene i SpareBank 1 Alliansen eies av bankene gjennom holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. Bankene i SpareBank 1 Alliansen eier også SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, Eiendomsmegler 1, Alliansesamarbeidet SpareBank 1 Utvikling DA, SpareBank 1 Oslo Akershus AS og BN Bank ASA.

Figuren nedenfor gir en oversikt over eierstrukturen i SpareBank 1 Alliansen.

Figur 2: SpareBank 1 Alliansen

Formål med risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 SR-Bank

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet bruker derfor betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende internasjonal praksis.

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og sikrer samtidig finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette oppnås gjennom en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av:

- Høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter

Overordnet rammeverk for styring og kontroll

SpareBank 1 SR-Bank skal ha en moderat risikoprofil, der heller ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad. Den samlede risikoeksponeringen til SpareBank 1 SR-Bank vurderes som moderat.

SpareBank 1 SR-Bank eksponeres for ulike typer risiko, og de viktigste risikogrupperne er:

- **Kredittrisiko:** risikoen for tap som følge av kundens/ motpartens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser
- **Markedsrisiko:** risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder
- **Operasjonell risiko:** risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser
- **Likviditetsrisiko:** risikoen for at konsernet ikke er i

stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader

- **Eierrisiko:** risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført negative resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse
- **Forretningsrisiko:** risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer
- **Omdømme risiko:** risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, det vil si hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter
- **Strategisk risiko:** risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsinger
- **Compliance risiko:** risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er rammeverket basert på ulike elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på. Hovedelementene er beskrevet nedenfor.

Konsernets strategiske mål bilde: SpareBank 1 SR-Bank skal være Sør- og Vestlandets mest attraktive leverandør av finansielle tjenester basert på:

- Gode kundeopplevelser
- Sterk lagfølelse og profesjonalitet
- Lokal forankring og beslutningskraft
- Soliditet, lønnsomhet og tillit i markedet

Risikoidentifikasjon og analyse: Prosessen for risikoidentifikasjon tar utgangspunkt i konsernets strategiske mål bilde. Prosessen er framoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder. For de områder hvor effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene ikke vurderes som tilfredsstillende implementeres det forbedringstiltak. Sannsynlighetsreduserende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreduserende tiltak.

Kapitalallokering: Avkastningen på risikojustert kapital er et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SR-Bank. Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen

ved virksomheten og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen.

Finansiell framskrivning og stresstesting: Med utgangspunkt i det strategiske målbildet og forretningsplanen utarbeides det en framskrivning av forventet finansiell utvikling for de neste 5 årene. I tillegg gjennomføres det en framskrivning av en situasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag i økonomien.

For å vurdere konsekvensene av et alvorlig økonomisk tilbakeslag fokuserer konsernet i betydelig grad på de områder av økonomien som påvirker den finansielle utviklingen. Dette er først og fremst utvikling i kredittetterspørsel, aksjemarkedet, rentemarkedet og utvikling i kredittrisikoen. I tillegg til å ha konsekvenser for avkastningen på de underliggende eiendeler, vil et alvorlig økonomisk tilbakeslag også ha konsekvenser for kundenes spareadferd. Formålet med framskrivningene er å beregne hvordan den finansielle utviklingen i aktiviteter og makroøkonomi påvirker konsernets finansielle utvikling, herunder egenkapitalavkastning, fundingsituasjon og kapitaldekning.

Evaluering og tiltak: Analysene skal gi administrasjonen og styret tilstrekkelig risikoforståelse slik at de kan vurdere om konsernet har en akseptabel risikoprofil, og om konsernet er tilstrekkelig kapitalisert i henhold til risikoprofil og strategiske mål.

SpareBank 1 SR-Bank utarbeider kapitalplaner for å få en langsiktig og effektiv kapitalstyring samt sikre at konsernet har en forsvarlig kapitaldekning ut fra risikoeksponeringen. Kapitalplanen tar hensyn til både forventet utvikling og en situasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag over flere år. SpareBank 1 SR-Bank har i tillegg utarbeidet beredskapsplaner for å i størst mulig grad kunne håndtere slike kritiske situasjoner.

Rapportering og oppfølging: Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring og compliance, som er uavhengig av forretningsenhetene.

Organisering og organisasjonskultur: SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å ha en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper

som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 SR-Bank har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen.

Overordnet risikoeksponering

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,99 prosent av mulige uventede tap.

Grafen under viser risikojustert kapital fordelt på risikotype ved utgangen av 2013.

Figur 3: Risikojustert kapital fordelt på risikotype

Kredittrisiko står for 59,5 prosent av det totale risikobildet målt etter risikojustert kapital. Etter kredittrisiko utgjør eierrisikoen den største risikokategorien med ca 19 prosent.

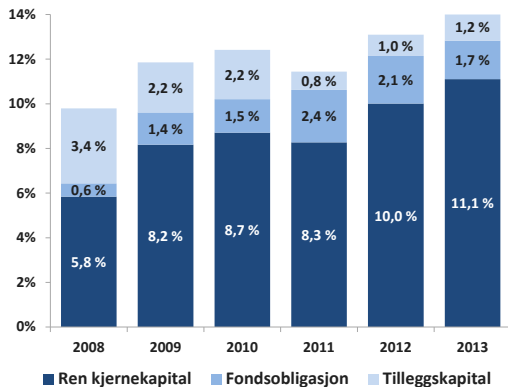
Kapitaldekning

SpareBank 1 SR-Bank har i perioden 2008 til 2013 styrket ren kjernekapital med 7 mrd kroner som er mer enn en dobling av kjernekapitalen. SpareBank 1 SR-Bank hadde ved utgangen av 2013 en ren kjernekapitaldekning på 11,1 prosent og en kapitaldekning på 14,1 prosent, mot henholdsvis 10,0 prosent og 13,1 prosent ved utgangen av 2012. I

disse beregningene inngår overgangsregelen som sier at kapitalkravet ved bruk av interne metoder ikke kan være mindre enn 80 prosent av kapitalkravet etter Basel I ("Basel I-gulvet").

Figuren under viser utviklingen i kapitaldekning for perioden 2008 til 2013.

Figur 4: Kapitaldekning

Dette gjør det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad samsvarer med risikoen i de underliggende porteføljer eller aktiviteter. Bruk av interne modeller må forhåndsgodkjennes av tilsynsmyndighetene.

Tabell 2 viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SR-Bank bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Minimumskrav til ansvarlig kapital

I Pilar 1 beskrives ulike metoder som bankene kan velge mellom for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 1: Alternative metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Kreditrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode*	Interne målemetoder*	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode*		AMA-metoden*

* Metodene krever tillatelse av Finanstilsynet

Minimumskravet til ansvarlig kapital (heretter kalt regulatorisk kapital) utgjør 8 prosent av vektet balanse (beregningsgrunnlaget). Det er i prinsippet to ulike tilnærminger for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital etter kapitaldekningsregelverket. Den ene tilnærmingen er basert på sjablongregler mens den andre er basert på bruk av interne modeller. Ved bruk av interne modeller er det regulatorisk minimumskravet til kapital basert på bankenes interne risikovurderinger.

Tabell 2: SpareBank 1 SR-Bank sine metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kreditrisiko	Stater – morbank	Standardmetoden
	Institusjoner – morbank	Standardmetoden
	Borettslag, lag og foreninger – morbank	Standardmetoden
	Foretak – morbank	IRB-Grunnleggende*
	Massemarked – morbank	IRB-massemarked (Avansert)
	SpareBank 1 SR-Finans AS – datterselskap	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Investering AS – datterselskap	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Forvaltning AS – datterselskap	Standardmetoden
	Massemarked - SpareBank 1 Boligkreditt AS	IRB-massemarked (Avansert)
	Foretak – SpareBank 1 Næringskreditt AS	Standardmetoden
	Foretak – BN Bank AS	Standardmetoden
	Massemarked – BN Bank AS	Standardmetoden
Markedsrisiko	Egenkapitalrisiko – morbank	Standardmetoden
	Gjeldsrisiko – morbank	Standardmetoden
	Valutarisiko- morbank	Standardmetoden
	Døtre og andre deleide selskap	Standardmetoden
Operasjonell risiko	SpareBank 1 SR-Bank inklusive datterselskaper	Sjablongmetoden
	Andre deleide selskap	Standardmetoden

* SR-Bank har søkt om IRB-A for BM, og forventer tillatelse i løpet av 2014.

For datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans AS er det planer om en overgang til IRB-metoden, men porteføljen rapporteres etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant.

SpareBank 1 SR-Bank eier 26,2 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS, 27,3 prosent av SpareBank 1 Næringskreditt AS og 23,5 prosent av BN Bank ASA ved utgangen av 2013. SpareBank 1 SR-Bank sin andel av kapitalkravet til disse selskapene konsolideres inn i SpareBank 1 SR-Bank sin kapitaldekningsrapportering basert på konsernets eierandel.

SpareBank 1 SR-Bank eier 19,5 prosent av SpareBank 1 Gruppen. Den del av investeringen i SpareBank 1 Gruppens bokførte verdi som overstiger 2 prosent av SpareBank 1 Gruppens ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget i SpareBank 1 SR-Bank. SpareBank 1 SR-Bank har tillatelse fra Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (IRB) for kreditrisiko.

Banken har tillatelse for bruk av IRB-Grunnleggende (IRB-Foundation) for foretak (heretter kalt bedriftsmarked) og IRB (IRB-retail) for massemarked (heretter kalt personmarked). Dette betyr at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kreditrisiko vil være basert på konsernets interne risikomodeller.

Ved beregning av kapitalkravet etter Grunnleggende IRB-metode for bedriftsmarked beregnes risikoparametere misligholdssannsynlighet (PD – Probability of Default) basert på egne modeller. Risikoparametrene konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD - Exposure at Default), og tapsgrad ved mislighold (LGD - Loss Given Default) er fastsatt etter sjablongregler i Forskrift om Kapitalkrav. SpareBank 1 SR-Bank leverte 2. kvartal 2013 en søknad Finanstilsynet om adgang til å benytte avansert IRB-metode for foretak.

Ved beregning av kapitalkravet etter IRB-metode for personmarked benyttes egne modeller for beregning av risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold, samt tapsgrad ved mislighold (LGD).

Detaljinformasjon kapitaldekning

Konsolidering

Konsolideringsmetode er lik for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

Tabell 3: Konsolideringsgrunnlag (beløp i tusen kroner)

Datterselskap Pr 31.12.2013	Antall aksjer	Bokført verdi	Stemmerett	Konsoliderings metode
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334.000	526.606	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	97.205	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	0	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3.500	179.703	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning AS	6.000	29.019	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningsservice AS	1.000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Kvinnherad Sparebank Eigedom	3.000	23.701	100 %	Oppkjøpsmetoden
Rygir Industrier AS konsern	85.239.309	84.006	100 %	Oppkjøpsmetoden
Etis Eiendom AS	10.000	1.123	100 %	Oppkjøpsmetoden
Finansparken Bjergsted AS	8.000	8.016	100 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		949.504		
Pr 31.12.2012				
Selskaper som er fullt konsolidert				
SpareBank 1 SR-Finans AS	334.000	485.566	100 %	Oppkjøpsmetoden
EiendomsMegler 1 SR-Eiendom AS	150	97.205	100 %	Oppkjøpsmetoden
Westbroker Finans AS	100	0	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Investering AS	3.500	178.191	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forvaltning AS	6.000	29.019	100 %	Oppkjøpsmetoden
SR-Forretningsservice AS	1.000	125	100 %	Oppkjøpsmetoden
Kvinnherad Sparebank Eigedom	3.000	15.061	100 %	Oppkjøpsmetoden
Rygir Industrier AS konsern	69.938.739	3.238	100 %	Oppkjøpsmetoden
Etis Eiendom AS	10.000	115	100 %	Oppkjøpsmetoden
Sum		808.520		

Tabell 4: Datterselskap som rapporterer etter standardmetode (beløp i mill kroner)

SR-Finans AS	31.12.2013	31.12.2012
Netto ansvarlig kapital	773	596
Minimumskrav ansvarlig kapital	446	431
Kapitaldekning %	13,87	11,07

Investeringer i tilknyttede selskaper blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet og etter oppkjøpsmetoden i morbanken. Investeringene blir behandlet likt for kapitaldekningsformål bortsett fra konsernets investeringer i SpareBank 1 Boligkreditt AS og i SpareBank 1 Næringskreditt AS. I konsernets kapitaldekning foretas en forholdsmessig konsolidering.

BN Bank ASA foretas en forholdsmessig konsolidering i konsernets kjernekapitaldekning. I SpareBank 1 SR-Bank blir investeringene bokført etter oppkjøpsmetoden. Den del av bokført verdi av investeringen i SpareBank 1 Gruppen AS som overstiger 2 % av SpareBank 1 Gruppen sin ansvarlige kapital går til fradrag i ansvarlig kapital og beregningsgrunnlaget.

Investeringer i felleskontrollert virksomhet

Investeringer i felleskontrollert virksomhet blir bokført etter egenkapitalmetoden i konsernet. I konsernets kapitaldekning går den bokførte verdien av investeringene i SpareBank 1 Gruppen AS til fradrag i ansvarlig kapital og i beregningsgrunnlaget. Når det gjelder investeringen i

Tabell 5: Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Beløp i tusen kroner	Eierandel i prosent		Kapitaldekning i prosent		Kapitaldekning i prosent	
	31.12.2013	Kapitalkrav ¹⁾ 31.12.2013	31.12.2013	Eierandel i prosent 31.12.2012	Kapitalkrav ¹⁾ 31.12.2012	31.12.2012
SpareBank 1 Boligkreditt AS	26,2	1.618	10,21	29,9	1.713	10,46
SpareBank 1 Næringskreditt AS	27,3	326	14,87	27,8	235	12,32
BN Bank ASA	23,5	535	15,44	23,5	581	15,08

1) SpareBank 1 SR-Bank sin andel

SpareBank 1 Boligkreditt AS bruker IRB metoden i sin kapitaldekningsrapportering. De øvrige selskaper bruker standardmetoden i sin kapitaldekningsrapportering.

Tabell 6: Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner

Beløp i mill kroner	Bokført verdi 31.12.2013	Bokført verdi 31.12.2012
SR-Pensjonskasse	35	35
Bank 1 Oslo Akershus AS ¹⁾	119	-
Sandnes Sparebank	66	48
Investeringer fra tilknyttede selskap	144	-
Øvrige finansinstitusjoner	54	46
Sum	418	129

1) Bank 1 Oslo Akershus AS var pr. 4 kvartal 2012 klassifisert som felleskontrollert virksomhet.

SpareBank 1 SR-Bank legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre

kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammeloavgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre

kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammeloavgivningen og forskriften. Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse to selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra disse selskapene

Ansvarlig kapital

Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital får redusert egenkapitalverdien med 20 prosent hvert år de siste 5 årene før forfall. I den grad konsernet har ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner, går denne direkte til fradrag i konsernets egen ansvarlige kapital for den del som overstiger 2 prosent av mottakende finansinstitusjons ansvarlige kapital.

Har konsernet ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner som utgjør mindre enn 2 prosent av den enkelte finansinstitusjons ansvarlige kapital, kommer summen av slik kapital til fradrag i konsernets ansvarlige kapital for den del som overstiger 10 prosent av konsernets ansvarlige kapital. Dersom konsernet har fått pålegg om 100 prosent kapitaldekningsreserve på bestemte eiendeler skal et beløp tilsvarende eiendelens bokførte verdi trekkes fra i den ansvarlige kapitalen og i beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget vektet i henhold til risiko.

Tabell 7: Ansvarlig kapital

Konsern (beløp i mill kroner)	31.12.2013	31.12.2012
Aksjekapital	6.394	6.394
- Egne aksjer	-5	-9
Overkursfond	1.592	1.587
Avsatt utbytte	409	384
Fond for urealiserte gevinster	162	72
Annen egenkapital	5.504	4.209
Sum balanseført egenkapital	14.056	12.637
Kjernekapital		
Utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-43	-56
Fond for urealiserte gevinster tilgjengelig for salg	-	-1
Fradrag for avsatt utbytte	-409	-384
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-104	-17
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-356	-319
50 % kapitaldekningsreserve	-587	-727
Fondsobligasjon ¹⁾	1.954	2.374
Sum kjernekapital	14.511	13.507
Tilleggskapital utover kjernekapital		
Tidsbegrenset ansvarlig kapital	2.451	2.124
50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-104	-17
50 % fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-356	-319
50 % kapitaldekningsreserve	-587	-727
Sum tilleggskapital	1.404	1.061
Netto ansvarlig kapital	15.915	14.568
¹⁾ Betingelser fremgår av tabellen "Ansvarlig lånekapital og Fondsobligasjon"		
Minimumskrav ansvarlig kapital	31.12.2013	31.12.2012
Kredittrisiko	6.915	7.072
Markedsrisiko	515	470
Operasjonell risiko	457	447
Kapitalkrav knyttet til overgangsordninger	1.159	908
Minimumskrav ansvarlig kapital	9.046	8.897
Kapitaldekning	14,07 %	13,10 %
Herav kjernekapitaldekning	12,83 %	12,15 %
Herav tilleggskapitaldekning	1,24 %	0,95 %
Ren kjernekapitaldekning	11,11 %	10,01 %

Minimumskrav til ansvarlig kapital - kredittrisiko

Tabell 8: Minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko fordelt på engasjementskategorier og underkategorier (beløp i mill kroner)

		Engasjement	Engasjement	Minimumskrav	Minimumskrav
		31.12.2013	EAD 31.12.2013	til ansvarlig kapital Konsolidert 31.12.2013	til ansvarlig kapital Konsolidert 31.12.2012
Foretak	Spesialiserte foretak	34.037	32.310	2.254	2.328
	Øvrige foretak	34.153	31.058	2.179	2.346
Massemarked	Massemarked SMB	5.651	5.646	52	39
	Engasjementer med pant i fast eiendom	111.214	111.207	857	796
	Øvrige massemarkedsengasjementer	1.923	1.909	61	58
Minimumskrav kredittrisiko IRB		186.978	182.130	5.403	5.567
Stater		2.494		23	3
Institusjoner		7.255		124	86
Foretak		1.734		126	166
Massemarked		417		12	23
Konsoliderte selskaper		20.174		1.188	1.187
Øvrige eiendeler		1.950		156	159
Minimumskrav standardmetoden		34.024		1.629	1.624
Fradrag				-117	-119
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital knyttet til kredittrisiko				7.072	6.915

Minimumskrav til ansvarlig kapital - markedsrisiko

Tabell 9: Minimumskrav til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjons-, mottaks-, parts-, valuta- og varerisiko (beløp i mill kroner)

	Konsolidert 31.12.2013	Konsolidert 31.12.2012
Posisjonsrisiko	368	350
- Herav egenkapitalinstrumenter	54	44
- Herav egenkapitalinstrumenter unntatt IRB	147	157
- Herav sertifikater og obligasjoner til virkelig verdi	128	103
- Herav sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	39	46
Motpartsrisiko (derivater i handelsporteføljen)	147	120
- Herav derivater i handelsportefølje	57	56
- Herav derivater utenfor handelsportefølje	90	64
Valutarisiko	0	0
Sum	515	470

Minimumskrav til ansvarlig kapital – operasjonell risiko

Tabell 10: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden (beløp i mill kroner)

2013	Konsolidert	Eiendoms-		
		megler 1	SR-Finans	SR-Forvaltning
Banktjenester for massemarkeds kunder	261	48	0	6
Banktjenester for bedriftskunder	202	0	26	0
Betaling og oppgjørstjenester	-6	0	0	0
Sum	457	48	26	6

2012				
Banktjenester for massemarkeds kunder	241	44	0	6
Banktjenester for bedriftskunder	182	0	27	0
Betaling og oppgjørstjenester	24	0	0	0
Sum	447	44	27	6

Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko er beregnet i prosent av snitt inntekt for hvert forretningsområde de 3 siste årene. Banktjenester for massemarkedet 12 prosent, banktjenester for bedriftsmarkedet 15 prosent og for øvrige tjenester 18 prosent.

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon

Tabell 11: Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon (beløp i mill kroner)

Hovedstol	Betingelser	Forfall	Første forfalls- tidspunkt	2013	2012
Tidsbegrenset					
NOK 750	3 mnd Libor + margin	2021	2016	745	744
NOK 500	3 mnd Nibor + margin	2018	2013	-	232
NOK 500	3 mnd Nibor + margin	2023	2018	455	-
NOK 75	3 mnd Nibor + margin	2019	2014	78	82
NOK 825	3 mnd Nibor + margin	2022	2016	825	825
Sum tidsbegrenset				2.103	1.883
Fondsobligasjon					
NOK 1 000	3 mnd Nibor + margin			992	992
USD 75	3 mnd Libor + margin			-	428
NOK 684	3 mnd Nibor + margin			734	741
NOK 116	3 mnd Nibor + margin			115	115
NOK 40	3 mnd Nibor + margin			39	40
Sum fondsobligasjon				1.880	2.316
Påløpte renter				21	24
Sum ansvarlig lånekapital				4.004	4.223

Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon i utenlandsk valuta inngår i konsernets totale valutaposisjon slik at det ikke er valutarisiko knyttet til lånene. Av totalt 4 004 mill kroner i ansvarlig lånekapital teller 1 823 mill kroner som kjernekapital og 2 100 mill kroner som tidsbegrenset ansvarlig kapital. Aktiverte kostnader ved låneoptak blir reflektert i beregning av amortisert kost. Fondsobligasjoner kan maksimum utgjøre 15 prosent av samlet kjernekapital for obligasjoner med fastsatt løpetid og 35 prosent for fondsobligasjoner uten fastsatt løpetid. Eventuelt overskytende teller som evigvarende ansvarlig kapital.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av kundens/ motpartens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

SpareBank 1 SR-Bank har hovedsaklig kredittrisiko gjennom utlånsporteføljen i personmarkedet og bedriftsmarkedet. I tillegg har konsernet kredittrisiko gjennom likviditetsreserveporteføljen. Denne porteføljen skal i hovedsak bestå av obligasjoner og sertifikater med lav risiko som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank. Konsernet eksponeres også for kredittrisiko gjennom porteføljen i SpareBank 1 SR-Finans AS som består fortrinnsvis av leasing og billån.

Styring av kredittrisiko

Kredittrisikoen styres gjennom rammeverket for kredittinnvilgelse, engasjementoppfølging og porteføljestyling. Hovedelementene i rammeverket for kredittinnvilgelse er:

1) Kreditstrategi. Den overordnede kreditstrategien fastsetter at konsernet skal ha en moderat risikoprofil der ingen enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad. Konsernets kreditstrategi består i tillegg av overordnede kreditstrategiske rammer for å sikre en diversifisert portefølje og en tilfredsstillende risikoprofil.

Rammene setter grenser for misligholds-sannsynlighet, forventet tap, risikojustert kapital og hvor stor andel av samlet utlånseksponering som kan være mot bedriftsmarkedet.

2) Kredittpolitiske retningslinjer. De kredittpolitiske retningslinjene fastsetter minimumskrav som gjelder for alle typer finansiering, unntatt for engasjementer innvilget som ledd i utøvelse av særskilte kredittsikringsfullmakter. I tillegg til de generelle kredittpolitiske retningslinjene, er det utarbeidet et sett av mer spesifikke kredittpolitiske retningslinjer knyttet til bransjer eller segmenter som kan innebære en særskilt risiko.

3) Kreditfullmaksreglementet. Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer innen visse rammer kreditfullmaktene til adm. direktør, som igjen kan videredelegere disse innenfor egne fullmakter. De delegerede kreditfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements forventede tap og dets misligholdssannsynlighet.

Fullmaktene er personlige. Det innebærer at kredittutvalgene ikke har beslutningsmyndighet, men innstiller til fullmaktshaver. Dersom innstilling fra kredittutvalg ikke foreligger, reduseres fullmaktsgrensene. Generelt er fullmaktene romslige dersom et engasjements forventede tap og misligholdssannsynlighet tilsier lav risiko, mens fullmaktene strammes inn progressivt med økende risiko.

4) Kreditbehandlingsrutiner.

Kreditbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging. Kreditgivningsprosessen gir en nærmere beskrivelse av kunden og formålet med lånesøknaden, samt vurderinger av:

- Hvorvidt kunden vil ha tilstrekkelig inntjening til å betjene løpende forpliktelser, renter og avdrag
- Hvor lenge og hvordan kunden kan dekke løpende forpliktelser, renter og avdrag dersom inntjening svikter
- Hvorvidt det er tilstrekkelig ledelsesevne og kapasitet til å møte dagens krav og fremtidige utfordringer
- Sikkerhetsobjekter og totalvurdering av risiko

Måling av kredittrisiko

Etter at engasjementene er innvilget foretas det en løpende engasjements- og porteføljeovervåking. Kredittrisikoen følges overordnet opp ved bruk av konsernets porteføljestylingssystemer, systemer for tidlig varsling av sentrale utviklingstrekk (early warning) og systemer for overvåking av kvaliteten i selve kredittinnvilgelsesprosessen.

Porteføljestylingssystemet inneholder informasjon om risikoen på både aggregert og detaljert nivå. Dette gjør det mulig å effektivt overvåke og styre risikoutviklingen i porteføljen. Det foretas en månedlig oppdatering av all porteføljefølgende informasjon inkludert oppdatering av misligholdssannsynligheten på kundene. Utviklingen av risikoen i porteføljene følges opp med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap, risikojustert kapital og risikojustert avkastning.

SpareBank 1 SR-Bank bruker risikojustert kapital som måleparameter, da risikojustert kapital gjenspeiler den faktiske risikoeksponeringen vesentlig bedre enn hva det tradisjonelle fokuset på utlånsvolum gjør. Engasjement med høy risiko krever betydelig mer

risikoustert kapital enn engasjement med lav risiko. Dette betyr at det kan lånes ut vesentlig færre kroner til kunder med høy risiko enn til kunder med lav risiko.

Risikoklassifiseringssystemet

Konsernet bruker kredittmodeller for risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyling. Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på følgende risikoparametre:

1) Eksponering ved mislighold – EAD (exposure at default)

Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet kredittramme som forventes trukket opp ved mislighold. For garantier og innvilgede, men ikke trukne rammer for bedriftsmarkedskunder forutsettes det et opptrekk på 75 prosent (0,75). For innvilgede, men ikke trukne rammer på personmarkedskunder forutsettes det et opptrekk på 100 prosent (1).

2) Sannsynlighet for mislighold – PD (probability of default)

Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 - måneders periode basert på et langsiktig utfall.

Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall knyttet til inntjening og tæring, samt på grunnlag av ikke finansielle kriterier som atferd og alder. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A – I). Definisjonen av den enkelte misligholdsklasse er vist i tabellen nedenfor.

Tabell 12: Definisjon av misligholdsklasser

Misligholdsklasse	Nedre grense for mislighold	Øvre grense for mislighold
A	-	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,50 %
G	2,50 %	5,00 %
H	5,00 %	10,00 %
I	10,00 %	99,99 %

I tillegg har konsernet to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

3) Tapsgrad ved mislighold – LGD (loss given default)

Tapsgrad ved mislighold beskriver hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Vurderingen tar hensyn til verdien av underliggende sikkerheter og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement. Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilt sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

Det benyttes syv klasser (1 – 7) for klassifisering av engasjementer i henhold til tapsgrad ved mislighold. Definisjonen av disse klassene for bedriftsmarkedssengasjementer er vist i tabellen nedenfor. Personmarkedskunder har en noe høyere estimert tilfriskningsgrad på misligholdte engasjementer, og tilsvarende tapsgrader for disse vil derfor være noe lavere enn for bedriftsmarkedskunder innen samme sikkerhetsklasse.

Tabell 13: Definisjon av tapsgrad (sikkerhetsklasser)

Klasse	Tapsgrad nedre grense	Tapsgrad øvre grense
1	-	0,08 %
2	-	0,08 %
3	0,08 %	13,62 %
4	13,62 %	27,23 %
5	27,23 %	40,85 %
6	40,85 %	54,46 %
7	54,46 %	68,08 %

4) Forventet tap – EL (expected loss)

Forventet tap beskriver det tapet konsernet statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode (langsiktig utfall). Forventet tap beregnes ved å multiplisere henholdsvis eksponering ved mislighold, sannsynlighet for mislighold, og tapsgrad ved mislighold.

Et engasjement får tildelt en risikogruppe fra laveste til høyeste risikogruppe basert på engasjementets

forventede tap. Risikogrupperne er definert som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 14: Definisjon av risikogrupper

Risikogruppe	Forventet tap nedre grense	Forventet tap øvre grense
Laveste	0 %	0,0125 %
Lav	0,0125 %	0,50 %
Middels	0,50 %	2,00 %
Høy	2,00 %	2,40 %
Høyeste	2,40 %	99,99 %

5) Uventet tap – UL (unexpected loss)

Det er mange forhold som påvirker konsernets tap på utlån og kreditter. Det forventede tapet er basert på størrelser som er usikre. Usikkerheten er i stor grad knyttet til egenskaper ved engasjementene. Det er relativt lite usikkerhet knyttet til godt sikrede engasjement til låntakere som har god betjeningsevne, mens det er relativt stor usikkerhet knyttet til svakt sikrede engasjement og til kunder med ustabil betjeningsevne.

For å ta hensyn til disse forholdene beregnes det et uventet tap på alle engasjement. Ved å summere de uventede tapene over alle engasjement får vi et anslag på hvor mye konsernet kan tape utover det forventede tapet. Dette anslaget tar hensyn til at alle kundene ikke gir tap samtidig.

Risikojustert kapital beskriver med andre ord hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke alle mulige uventede tap ut fra et gitt konfidensnivå på 99,99 prosent.

6) Risikoprising – RORAC (Return On Risk Adjusted Capital)

SpareBank1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko riktig. Dette innebærer at engasjementer med høy risiko prises høyere enn engasjementer med lav risiko. Det generelle nivået på risikoprisingen vil imidlertid også avhenge av konsernets overordnede avkastningsmål og hensynet til konkurransesituasjonen.

SpareBank 1 SR-Bank bruker derfor modeller som beregner den riktige risikoprisen som bør tas for blant annet å prise inn forventet tap og avkastning på risikojustert kapital. Risikoprisingmodellen tar

utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem.

Modellen bygger på en standard "RARORAC"-modell (Risk Adjusted Return On Risk Adjusted Capital) for måling av risikojustert avkastning.

Prisingmodellen brukes hovedsakelig ved innvilgelse og fornyelse til å beregne kundens pris og for å måle og følge opp lønnsomheten.

Sikkerheter

SpareBank 1 SR-Bank tar hensyn til hovedtyper av sikkerheter som vist i tabellen nedenfor:

Tabell 15: Hovedtyper av sikkerheter

Sikkerhetstype	Personmarkedet	Bedriftsmarkedet
Fast eiendom	X	X
Motorvogner	X	X
Fritidsbåter	X	
Verdipapirer	X	X
Kausjoner	X	X
Driftstilbehør		X
Skip		X
Anleggsmaskiner		X
Varelager		X
Landbruksløsøre		X
Kundefordringer		X
Innskudd	X	X

Enkle pengekrav i form av innskudd på konto i kredittinstitusjon kan pantsettes til fordel for kredittinstitusjonen. I forbrukerforhold må slik panterett etableres ved skriftlig avtale, og panteretten kan bare omfatte innskudd som står på særskilt konto som er opprettet i forbindelse med avtalen (Lov om pant § 4-4 (2)).

I personmarkedet fastsettes markedsverdien for fast eiendom enten ved å benytte meglertakst/takst, verdiestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom) eller unntaksvis ved å benytte egenrevaluering. Eiendomsverdi er et informasjons- og analyseverktøy som gir tilgang til estimert markedsverdi for eiendommer i Norge. Bruk av verdiestimer fra Eiendomsverdi kan i henhold til interne rutiner benyttes dersom eiendommen ligger i et velfungerende boligmarked og det er liten grad av usikkerhet i verdiestimatet. Egenrevaluering kan bare benyttes dersom vilkårene for dette er oppfylt, men da skal en annen enn kundeansvarlig godkjenne verddivurderingen som legges til grunn.

Realisasjonsverdien på fast eiendom fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi og redusere denne med henholdsvis 20 prosent for boligeiendommer, 30 prosent for tomter og 40 prosent for fritidseiendommer. I personmarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn fast eiendom.

I bedriftsmarkedet er leieverdimetoden den primære metoden for beregning av sikkerhetsverdi på næringsseiendommer. Markedsverdien beregnes ved å multiplisere netto leieinntekter med en rentesats som reflekterer risikofri plassering + generell risikopremie. På basis av den beregnede markedsverdi fastsettes realisasjonsverdien til mellom 60 prosent og 80 prosent, avhengig av byggets beskaffenhet og hva det benyttes til. Spesialiserte industribygg med begrensede alternative anvendelsesmuligheter tilordnes en realisasjonsverdi på maksimalt 25 prosent av markedsverdien.

Øvrige sikkerhetsverdier verdivurderes i henhold til fastsatte interne rutiner. Realisasjonsverdien på de stilte sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, og denne reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper og utgjør minimum 20 prosent. Sikkerheter i form av negativ pant og unoterte verdipapirer tillegges ikke noen sikkerhetsmessig realisasjonsverdi, mens kausjoner bare kan tillegges realisasjonsverdi dersom visse vilkår er oppfylt.

Mislighold

Et engasjement anses som misligholdt dersom:

1) Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000, eller

2) Banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser:

- Banken foretar nedskrivning på grunn av svekket kredittverdighet.
- Banken avhender en fordring til underkurs som følge av svekket kredittverdighet.
- Banken gir som følge av betalingsproblemer hos motparten betalingsutsettelse eller ny kreditt til betaling av termin, eller avtaler endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår.

- Det er begjært åpning av gjelds-forhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten, eller det er innledet frivillig gjeldsforhandling.
- Banken antar av andre grunner at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

Validering

Konsernet driver kontinuerlig videreutvikling og etterprøving av risikostyringsystemet og kredittinnvilgelsesprosessen for å sikre at dette holder en god kvalitet over tid. Dette valideringsarbeidet kan deles inn i to hovedområder:

Kvantitativ validering: Den kvantitative valideringen skal sikre at de benyttede estimater for misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold holder en tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres analyser som vurderer modellenes evne til å rangere kundene etter risiko (diskrimineringssevne) og evnen til å fastsette riktig nivå på risikoparameterne. I tillegg analyseres stabiliteten i modellenes estimater og modellenes konjunkturfølsomhet. Den kvantitative valideringen vil i enkelte tilfeller suppleres med mer kvalitative vurderinger.

Anvendelse: Etterprøvingen skal vise om systemet for styring og måling av kredittrisiko er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av konsernets risikostyring og beslutningstaking. Valideringen viser at systemet for styring og måling av kredittrisiko er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av konsernets risikostyring og beslutningstaking.

Oversikt over kreditteksponeringer

Av de påfølgende tabeller framgår oversikt over bankens engasjementer til kredittrisiko basert på regulatoriske beregninger.

Engasjementer fordelt på geografiske områder

Tabell 16: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på geografiske områder før fradrag for nedskrivninger (beløp i mill kroner)

2013	Brutto utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Rogaland	82.983	9.903	8.336	101.222
Agder-fylkene	10.757	1.222	1.029	13.008
Hordaland	16.302	1.887	1.588	19.777
Øvrige	10.231	661	556	11.448
Sum brutto engasjement kunder	120.273	13.673	11.509	145.455

2012	Brutto utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Rogaland	76.872	8.699	9.370	94.941
Agder-fylkene	9.650	1.084	1.167	11.901
Hordaland	14.029	1.576	1.697	17.302
Øvrige	8.962	941	1.014	10.917
Sum brutto engasjement kunder	109.513	12.300	13.248	135.061

Engasjementer fordelt på engasjementstyper

Tabell 17: Samlet engasjementsbeløp, definert som brutto utlån til kunder + garantier + ubenyttet kreditt i konsernet, etter eventuell nedskrivning og uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse og engasjementenes gjennomsnittlige størrelse i løpet av perioden, oppdelt i engasjementstyper (beløp i mill kroner)

2013	Engasjementsbeløp	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp
Foretak	81.361	79.998
Massemarked	64.094	60.260
Brutto engasjement kunder	145.455	140.258
Individuelle nedskrivninger	-446	-435
Nedskrivning på grupper av utlån	-302	-317
Nedskrivning garantier	0	-1
Netto engasjement kunder	144.707	139.506
Stater (Norges Bank)	998	1.003
Institusjoner	1.253	1.170
Sum engasjementsbeløp	146.958	141.679

2012	Engasjementsbeløp	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp
Foretak	78.635	75.136
Massemarked	56.426	53.688
Brutto engasjement kunder	135.061	128.824
Individuelle nedskrivninger	-423	-421
Nedskrivning på grupper av utlån	-332	-347
Nedskrivning garantier	-1	-2
Netto engasjement kunder	134.305	128.055
Stater (Norges Bank)	1.007	505
Institusjoner	1.087	905
Sum engasjementsbeløp	136.399	129.465

Engasjementer fordelt på kundegrupper

Tabell 18: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt på bransjer før fradrag for nedskrivninger (beløp i mill kroner)

	2013			2012		
	Brutto Utlån	Ubenyttet kreditt og garantier	Sum	Brutto Utlån	Ubenyttet kreditt og garantier	Sum
Jordbruk/skogbruk	4.326	1.888	6.214	4.141	1.659	5.800
Fiske/fiskeoppdrett	541	190	731	597	204	801
Bergverksdrift/utvinning	2.829	828	3.657	2.351	977	3.328
Industri	3.403	1.646	5.049	2.135	597	2.732
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	3.100	972	4.072	3.804	1.260	5.064
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	2.877	1.107	3.984	2.975	1.052	4.027
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	7.297	1.481	8.778	6.451	2.527	8.978
Eiendomsdrift	25.740	8.367	34.107	24.306	10.302	34.608
Tjenesteytende virksomhet	7.545	2.167	9.712	7.650	2.671	10.321
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	2.277	2.780	5.057	1.949	1.027	2.976
Ufordelt (merverdi fastrente utlån)	490	-490	0	585	-585	0
Sum foretak	60.425	20.936	81.361	56.944	21.691	78.635
Massemarked	59.848	4.246	64.094	52.569	3.857	56.426
Sum brutto engasjement kunder	120.273	25.182	145.455	109.513	25.548	135.061

Engasjementsbeløp fordelt etter gjenstående løpetid

Tabell 19: Engasjementsbeløp for hver engasjementstype fordelt etter gjenstående løpetid (beløp i mill kroner)

2013	På forespørsel	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån	37.629	5.023	18.486	59.135	120.273
Ubenyttet kreditt	13.673				13.673
Garantier		8.101	1.798	1.610	11.509
Sum brutto engasjement kunder	51.302	13.124	20.284	60.745	145.455
Stater (Norges Bank)	998	-	-	-	998
Institusjoner	1.253				1.253
2012	På forespørsel	<1 år	1-5 år	over 5 år	Sum
Brutto utlån	33.309	4.708	18.200	53.296	109.513
Ubenyttet kreditt	12.300				12.300
Garantier		10.020	1.561	1.667	13.248
Sum brutto engasjement kunder	45.609	14.728	19.761	54.963	135.061
Stater (Norges Bank)	1.007	-	-	-	1.007
Institusjoner	1.087				1.087

Misligholdte og tapsutsatte engasjementer fordelt på kundegrupper

Tabell 20: Misligholdte og tapsutsatte engasjement fordelt på kundegrupper (beløp i mill kroner)

	Samlet engasjementsbeløp		Individuelle nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i løpet av perioden
	Tapsutsatte	Misligholdte		
2013				
Jordbruk/skogbruk	13	17	8	5
Fiske/fiskeoppdrett	0	0	0	0
Bergverksdrift/utvinning	0	0	5	-2
Industri	61	4	31	3
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	26	8	10	4
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	36	12	26	14
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	130	11	64	8
Eiendomsdrift	257	566	210	153
Tjenesteytende virksomhet	67	8	37	-27
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	0	0	0	0
Sum foretak	590	626	392	158
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				-30
Massemarked	99	204	54	4
Sum	689	830	446	132
2012				
Jordbruk/skogbruk	7	7	6	1
Fiske/fiskeoppdrett	0	0	0	0
Bergverksdrift/utvinning	0	0	7	-1
Industri	59	59	21	-2
Kraft og vannforsyning/bygg og anlegg	27	27	20	9
Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet	50	50	22	11
Utenriks sjøfart, rørtransport, øvrig transport	59	59	58	1
Eiendomsdrift	227	227	122	42
Tjenesteytende virksomhet	202	202	77	103
Offentlig forvaltning og finansielle tjenester	0	0	0	0
Sum foretak	631	631	333	164
Overført fra nedskrivning på grupper av utlån				-30
Massemarked	156	156	90	3
Sum	787	787	423	137

Tabell 21: Faktiske tap pr. misligholdsklasse i perioden (beløp i mill kroner)

	2013	2012
A (0,00-0,10 %)	0	0
B (0,10-0,25 %)	0	0
C (0,25-0,50 %)	0	0
D (0,50-0,75 %)	0	0
E (0,75-1,25 %)	0	0
F (1,25-2,50 %)	0	0
G (2,50-5,00 %)	0	0
H (5,00-10,00 %)	0	0
I (10,00 -)	0	0
J	0	0
K	132	137
Sum	132	137

Misligholdte og tapsutsatte engasjementer fordelt på geografiske områder

Tabell 22: Separat angivelse av de samlede engasjementsbeløp med verdifall og misligholdte engasjementer fordelt på geografiske områder, herunder samlede verdiendringer og nedskrivninger (beløp i mill kroner)

2013	Samlet engasjementsbeløp		Individuelle nedskrivninger
	Tapsutsatte	Misligholdte	
Rogaland	298	186	262
Agder-fylkene	117	92	90
Hordaland	154	524	71
Øvrige	120	28	23
Sum	689	830	446

2012			
Rogaland	437	194	276
Agder-fylkene	124	120	76
Hordaland	150	115	51
Øvrige	76	31	20
Sum	787	460	423

Nedskrivninger på utlån

Tabell 23: Avstemming av endringer i henholdsvis verdiendringer og nedskrivninger for engasjementer med verdifall

2013	Inngående balanse	Beløp ført mot nedskrivninger	Beløp som avsettes til eller tilbakeføres fra	
			anslått tap	Utgående balanse
Individuelle nedskrivninger	423	294	317	446
Nedskrivninger på grupper av utlån	332		-30	302
Spesifiserte tapsavsetninger garantier	1		-1	0
Sum	756	294	286	748

2012				
Individuelle nedskrivninger	418	194	199	423
Nedskrivninger på grupper av utlån	362		-30	332
Spesifiserte tapsavsetninger garantier	2		-1	1
Sum	782	194	168	756

Eksponering for porteføljer der IRB-metoden benyttes

Tabell 24: Fordeling på risikoklasser der IRB-metoden benyttes (beløp i mill kroner)

2013 Engasjementskategori	Misligholds- klasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennom- snittlig risikovekt	Gjennom- snittlig tap gitt mislighold	Gjennom- snittlig konverterings- faktor
Foretak	A	151	23	24,3 %	45,0 %	99,5 %
	B	694	366	43,0 %	45,0 %	86,0 %
	C	8.782	3.067	58,6 %	45,0 %	89,0 %
	D	12.856	3.216	67,1 %	45,0 %	93,6 %
	E	7.765	1.336	79,9 %	45,0 %	94,3 %
	F	17.659	4.310	98,9 %	45,0 %	91,7 %
	G	11.129	1.359	111,8 %	45,0 %	96,2 %
	H	972	182	152,1 %	45,0 %	94,1 %
	I	2.094	297	177,2 %	45,0 %	95,7 %
	J	72	14	0,0 %	45,0 %	88,5 %
	K	1.192	86	0,0 %	45,0 %	97,6 %
Sum Foretak		63.368	14.257	87,5 %		93,0 %
Engasjementer med pant i fast eiendom	A	12.299	3.212	1,6 %	9,4 %	100,0 %
	B	11.629	1.119	4,4 %	9,6 %	100,0 %
	C	34.756	2.652	6,5 %	9,8 %	100,0 %
	D	19.311	1.113	9,6 %	10,1 %	100,0 %
	E	22.197	915	13,0 %	10,0 %	100,0 %
	F	7.445	184	19,1 %	10,6 %	100,0 %
	G	1.277	42	29,6 %	10,5 %	100,0 %
	H	962	21	48,8 %	11,7 %	100,0 %
	I	1.133	8	58,7 %	10,7 %	100,0 %
	J	94	0	11,7 %	9,3 %	99,9 %
	K	104	0	74,9 %	19,8 %	100,0 %
Sum massemarked eiendom		111.207	9.266	9,6 %	9,9 %	100,0 %
Øvrig massemarked	A	1.444	524	3,2 %	18,8 %	99,8 %
	B	891	171	10,5 %	23,1 %	99,6 %
	C	2.380	271	14,3 %	22,5 %	99,9 %
	D	1.044	80	21,2 %	23,9 %	100,0 %
	E	1.093	73	26,7 %	23,7 %	99,8 %
	F	332	21	38,4 %	26,6 %	99,9 %
	G	98	6	43,9 %	22,5 %	99,7 %
	H	69	4	61,1 %	21,7 %	99,9 %
	I	130	4	97,5 %	29,2 %	99,5 %
	J	14	0	41,4 %	22,2 %	83,5 %
	K	60	0	111,1 %	57,0 %	40,9 %
Sum øvrig massemarked		7.554	1.154	18,6 %	22,8 %	99,7 %

2012 Engasjementskategori	Misligholds- klasse	Samlet EAD	Samlet ubenyttet ramme	Gjennom- snittlig risikovekt	Gjennom- snittlig tap gitt mislighold	Gjennom- snittlig konverterings- faktor
Foretak	A	69	19	28,9 %	45,0 %	99,0 %
	B	1.019	483	40,9 %	45,0 %	87,6 %
	C	7.931	3.330	58,3 %	45,0 %	87,8 %
	D	10.945	3.168	68,5 %	45,0 %	91,2 %
	E	6.056	1.103	77,8 %	45,0 %	94,6 %
	F	14.708	3.874	100,5 %	45,0 %	92,0 %
	G	14.458	2.348	118,0 %	45,0 %	94,9 %
	H	2.351	490	164,1 %	45,0 %	93,5 %
	I	2.934	380	185,7 %	45,0 %	95,9 %
	J	161	12	0,0 %	45,0 %	97,7 %
	K	690	18	0,0 %	45,0 %	99,2 %
Sum Foretak		61.322	15.225	95,3 %		92,4 %
Engasjementer med pant i fast eiendom	A	12.346	3.247	1,6 %	9,3 %	100,0 %
	B	11.358	1.119	4,3 %	9,6 %	100,0 %
	C	32.449	2.564	6,6 %	10,0 %	100,0 %
	D	18.432	1.016	9,6 %	10,1 %	100,0 %
	E	21.272	916	13,2 %	10,2 %	100,0 %
	F	6.569	169	19,9 %	11,0 %	100,0 %
	G	1.033	23	30,0 %	10,6 %	100,0 %
	H	843	17	45,1 %	10,8 %	100,0 %
	I	902	7	61,5 %	11,2 %	100,0 %
	J	91	2	1,9 %	9,5 %	99,9 %
	K	106	0	11,7 %	25,8 %	100,0 %
Sum massemarked eiendom		105.400	9.080	9,4 %	10,0 %	100,0 %
Øvrig massemarked	A	909	375	3,4 %	17,7 %	99,7 %
	B	2.108	421	5,6 %	14,1 %	99,8 %
	C	1.926	202	15,2 %	24,1 %	99,8 %
	D	830	63	23,7 %	27,3 %	99,9 %
	E	787	42	31,0 %	28,1 %	99,9 %
	F	333	14	34,8 %	24,0 %	99,9 %
	G	146	5	42,4 %	21,1 %	99,9 %
	H	103	2	57,5 %	24,2 %	99,8 %
	I	121	3	75,1 %	26,2 %	99,7 %
	J	8	0	0,4 %	36,0 %	99,8 %
	K	79	0	8,2 %	74,1 %	17,3 %
Sum øvrig massemarked		7.351	1.127	16,6 %	21,8 %	99,8 %

Sammenligning av risikoparametre med faktisk utfall

Et engasjement anses som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over 1.000 kr, eller når banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale i henhold til sine forpliktelser ovenfor banken. Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig estimert og faktisk mislighold for porteføljen i 2012 og for perioden 2006-2012. Misligholdsprosenten defineres som totalt antall kunder som er, eller som har vært i mislighold innenfor en 12 måneders periode, sett i forhold til totalt antall kunder i porteføljen. Dette betyr at en misligholdt kunde med et lite låneengasjement vektet like mye som en misligholdt kunde med et stort låneengasjement.

Tabell 25: IRB Misligholdsnivå (uvektet)– PD-modeller

Portefølje	Estimert mislighold	Faktisk mislighold	Estimert mislighold	Faktisk mislighold
	2012	2012	2006-2012	2006-2012
Massemarked med pant i fast eiendom	0,86 %	0,23 %	0,90 %	0,33 %
Massemarked øvrig	3,32 %	1,42 %	3,38 %	2,13 %
Foretak	3,54 %	1,90 %	3,07 %	2,19 %

Tabell 26 viser estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte lån i SpareBank 1 SR-Bank. Forskrift om Kapitalkrav forutsetter at estimert tapsgrad skal representere økonomiske nedgangstider (downturn). Estimert tapsgrad på 45 prosent for foretak er myndighetsfastsatt i Forskrift om kapitalkrav. Perioden for tapsdata dekker perioden 2006 – 2012. Estimert tapsgrad er høyere enn faktisk tapsgrad da dette er et downturn-estimat, mens faktisk tapsgrad representerer realisasjoner utført i noe ulike konjunkturer.

Tabell 26: Tapsgrad for misligholdte lån (uvektet) - LGD modeller

Portefølje	Estimert tapsgrad	Faktisk tapsgrad
Massemarked med pant i fast eiendom	10,0 %	3,0 %
Massemarked øvrig*	15,5 %	10,7 %
Foretak	45,0 %	22,8 %

* Tallene er oppdatert pr. 2011

Samlet engasjementsbeløp og andelen som er sikret med pant (IRB)

Tabell 27: Samlet engasjementsbeløp (i mill kroner) og andelen som er sikret med pant, fordelt på engasjementskategorier (IRB)

Engasjementskategori	2013		2012	
	Engasjementsbeløp	Herav sikret med pant i fast eiendom ¹⁾	Engasjementsbeløp	Herav sikret med pant i fast eiendom ¹⁾
Massemarked - pant i fast eiendom	111,214	95 %	105,409	95 %
Massemarked - SMB	5,651	88 %	5,276	89 %
Massemarked - øvrig	1,923	4 %	2,088	3 % ²⁾
Sum	118,788		112,773	

- 1) Andel totalt engasjement med slik sikkerhetsstillelse i forhold til totalt engasjement for gjeldende engasjementskategori,
- 2) Et engasjement på en massemarkedskunde der realisasjonsverdi av boligen vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med fast eiendom, men som øvrig massemarked,

SpareBank 1 SR-Bank har ingen sikkerhetsstillelser som medfører redusert engasjementsbeløp. For foretak hensyntas ikke sikkerhetsstillelse i LGD beregningen, her benyttes myndighetsfastsatte LGD-faktorer. Av den grunn fremgår ingen oppstilling av slike engasjement i ovenstående tabell.

Faktiske verdiendringer

Tabell 28: De faktiske verdiendringene for den enkelte engasjementskategori og utvikling fra tidligere perioder (IRB)

Beløp i mill kroner	Verdi 31.12.2013	Verdiendring i 2013 (i %)	Verdi 31.12.2012	Verdiendring i 2012 (i %)
Massemarkedsengasjementer	118.788	5,3 %	112.773	9,7 %
-herav massemarked SMB	5.651	7,1 %	5.276	6,4 %
-herav massemarked personer eiendom	111.214	5,5 %	105.409	10,7 %
-herav massemarked personer øvrig	1.923	-7,9 %	2.088	-19,0 %
Foretak	34.037	0,3 %	33.939	16,2 %
Spesialisert långivning	34.153	5,4 %	32.418	7,5 %
Sum	186.978	4,4 %	179.130	10,5 %

OBLIGASJONSPORTEFØLJEN

Risikoprofil og porteføljeutvikling

Konsernet har to ulike porteføljer bestående av obligasjoner og sertifikater – henholdsvis likviditetsporteføljen og tradingporteføljen. De respektive porteføljene er underlagt separate forvaltningsmandat.

Likviditetsportefølje (forvaltes av Treasury)

Likviditetsporteføljen består av rentebærende papirer som enten tilfredsstillt krav for deponering i Norges Bank, LCR-regelverket eller ukommitterte kredittrammer. Størrelsen på porteføljen vil til enhver tid avhenge av konsernets balanse og derigjennom behovet for likvide eiendeler. Ved utgangen av 4. kvartal 2013 utgjør den samlede likviditetsporteføljen, inkludert obligasjoner med fortrinnsrett brukt i Statens bytteordning, en verdi på 20,6 mrd kroner.

Verdipapirer som ikke tilfredsstillt ovenstående krav innebærer i henhold til konsernets interne retningslinjer en kredittrisiko som er underlagt egne behandlingsregler.

Tradingportefølje

Tradingporteføljen består av finansielt orienterte investeringer i rentebærende papirer. Gjeldende ramme for slike investeringer er 1.000 mill kroner. Alle investeringer i tradingporteføljen som ikke tilfredsstillt kriteriene for ukommitterte kredittlinjer fastsatt av styret skal underkastes ordinær kredittbehandling. Ved utgangen av 4. kvartal 2013 inneholder tradingporteføljen investeringer i 32 selskaper verdsatt til 327 mill kroner.

Konsernet har en egen risikomodell for beregning av risikojustert kapital forbundet med obligasjonsporteføljene.

Tradingporteføljen har ingen innslag av strukturerte obligasjoner (CDO'er etc) eller andre typer finansielle instrumenter.

I tabellen nedenfor gis det en oversikt over SpareBank 1 SR-Bank sin eksponering i obligasjoner innenfor de ulike porteføljene:

Tabell 29: Verdipapireksponering i obligasjoner og sertifikater

Risikoklasser obligasjoner og sertifikater - totalt			
Risikokategori	Rating (inkl uoffisiell)	Markedsverdi mill kr	Prosent totalt
Bytteordning	AAA	6.796	32 %
Veldig lav risiko	AAA, AA+, AA og AA-	13.514	64 %
Lav risiko	A+, A og A-	269	1 %
Moderat risiko	BBB+, BBB og BBB-	142	1 %
Høy risiko	BB+, BB og BB-	90	0 %
Veldig høy risiko	B+ og lavere	151	1 %
Totalt		20.962	100 %

Risikoklasser - Treasury			
Risikokategori	Rating (inkl uoffisiell)	Markedsverdi mill kr	Prosent Treasury
Bytteordning	AAA	6.796	33 %
Veldig lav risiko	AAA, AA+, AA og AA-	13.514	65 %
Lav risiko	A+, A og A-	264	1 %
Moderat risiko	BBB+, BBB og BBB-	60	0 %
Høy risiko	BB+, BB og BB-	0	0 %
Veldig høy risiko	B+ og lavere	0	0 %
Totalt		20.635	100 %

Risikoklasser – Trading / Sales			
Risikokategori	Rating (inkl uoffisiell)	Markedsverdi mill kr	Prosent Trading
Veldig lav risiko	AAA, AA+, AA og AA-	0	0 %
Lav risiko	A+, A og A-	5	1 %
Moderat risiko	BBB+, BBB og BBB-	81	25 %
Høy risiko	BB+, BB og BB-	90	28 %
Veldig høy risiko	B+ og lavere	151	46 %
Totalt		327	100 %

Markedsrisiko

Markedsrisiko er en samlebetegnelse som omfatter risikoen for tap knyttet til poster på og utenfor balansen som følge av endringer i markedspriser. Verdipapirrisiko, valutarisiko, renterisiko, spreadrisiko, risiko forbundet med egenbeholdning og/eller bruk av egenkapital i syndikater, samt garantistillelse for fulltegning av emisjoner er inkludert i markedsrisiko.

Risikoprofil

Konsernets markedsrisikostrategi skal støtte opp om konsernets overordnede forretningsplan og strategi hvor toleranse for markedsrisiko defineres som moderat.

Renterisiko

Maksimum tap ved renteendring på ett prosentpoeng: 30 mill kroner og 75 mill kroner på totalbalansen for henholdsvis Trading og Treasury. Ingen spesifikk ramme for valutabalansen, men absoluttverdien av renterisikoen for henholdsvis norske kroner og valuta beregnes og underlegges rammen for totalbalansen.

Tabell 30: Delrammer innenfor de ulike løpetidsbåndene

Løpetidsbånd	Ramme Trading	Ramme Treasury
0 – 3 mnd	NOK 20 mill	NOK 50 mill
3 mnd – 6 mnd	NOK 20 mill	NOK 50 mill
6 mnd – 9 mnd	NOK 10 mill	NOK 50 mill
9 mnd – 1 år	NOK 10 mill	NOK 50 mill
1 år – 18 mnd	NOK 10 mill	NOK 20 mill
18 mnd – 24 mnd	NOK 15 mill	NOK 15 mill
Hvert år (1-10)	NOK 25 mill	NOK 10 mill
10 år eller mer	NOK 25 mill	NOK 10 mill

Tabellen nedenfor viser total renterisiko ved utgangen av de siste 4 kvartalene (uten absoluttverdi)

Tabell 31: Resultateffekt ved et positivt parallellskift i rentekurven på ett prosentpoeng (mill kr)

Renterisiko	0-6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	> 5 år	Totalt
4 kv. 2013	-3	12	-3	-4	2
3 kv. 2013	1	9	-6	-8	-4
2 kv. 2013	-9	10	-9	-11	-18
1 kv. 2013	-3	5	-20	-10	-28

Valutarisiko

Konsernet har utarbeidet rammer for nettoeksponeringen i hver enkelt valuta, samt rammer for aggregert netto valutaeksponering. Overnatten kursrisiko for spothandel i valuta skal netto ikke overstige 100 mill kroner pr enkeltvaluta og 125 mill kroner aggregert.

Tabellen angir netto valutaeksponering medregnet finansielle derivater ved utgangen av de fire siste kvartalene.

Tabell 32: Valutaeksponering medregnet finansielle derivater (mill kr)

Valuta	4 kv. 2013	3 kv. 2013	2 kv. 2013	1 kv. 2013
EUR	-38	-84	-92	13
USD	-3	76	28	10
CHF	-0	2	0	0
GBP	-37	-2	-3	0
Øvrige	2	0	41	-54

Verdipapirrisiko aksjer

Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser klassifiseres innenfor kategoriene virkelig verdi og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet. Øvrige aksjer klassifiseres som tilgjengelig for salg.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over konsernets aksjebeholdninger i de siste 4 kvartalene:

Tabell 33: Konsernets aksjebeholdning til virkelig verdi ved utgangen av årets kvartaler (mill kr)

Klassifikasjon balansen	4 kv. 2013	3 kv. 2013	2 kv. 2013	1 kv. 2013
Aksjer, andeler etc	938	880	879	676
herav omløpsaksjer	173	165	155	62
herav anleggsaksjer	765	715	724	614
Tilgjengelig for salg	85	85	85	428

Markedsrisiko, herunder spreadrisiko obligasjoner og sertifikater

Likviditetsporteføljens totale beholdning utgjør 20,6 mrd kroner, hvor 6,8 mrd kroner av disse er relatert til bytteordningen. Disse investeringene er bokført til amortisert kost og er derfor ikke regnskapsmessig utsatt for markedsrisiko. Tradingporteføljen utgjør 0,3 mrd kroner. Tabellen nedenfor gir en oversikt over den delen av obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko. Porteføljen utgjør totalt 13,8 mrd kroner ved utgangen av 4. kvartal 2013.

Tabell 34: Virkelig verdi på obligasjonsporteføljen som er utsatt for markedsrisiko (mill kr)

Delportefølje	4 kv. 2013	3 kv. 2013	2 kv. 2013	1 kv. 2013
Treasury	13.797	14.990	12.287	12.731
Norsk stat/kommune	1.010	1.021	694	943
OMF/Covered Bond	9.897	10.611	8.325	8.167
Utenlandsk garantert	2.521	2.121	2.871	3.053
Norsk bank/finans	222	690	188	293
Utenl. bank/finans	0	218	0	0
Industri/annet	146	329	209	275
Trading/sales	327	438	559	507
Norsk bank/finans	87	81	94	44
Utenl. bank/finans	2	2	1	1
Industri/annet	239	356	463	461

Spreadrisiko defineres som risikoen for endringer i markedsverdi av obligasjoner som følge av generelle endringer i kredittspreader. Altså uttrykker kredittspreadrisiko tapspotensialet på obligasjonsporteføljene som går utover konkursrisikoen. Kvantifisering av risikojustert kapital for spreadrisiko i obligasjonsporteføljene beregnes med utgangspunkt i Finanstilsynets modell for risikobasert tilsyn av markedsrisiko i forsikringsselskaper (i hovedsak basert på Solvens II-regelverket).

Markedsrisiko - porteføljeinformasjon – langsiktige plasseringer

Tabell 35: Investeringer (egenkapitalposisjoner utenfor handelsportefølje) fordelt etter formål (beløp i mill kr).

	Investeringer	31.12.2013	31.12.2012
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	Progressus	12	16
	Borea Opportunity II	11	14
	Hitec Vision Private Equity IV LP	25	40
	HitecVision Asset Solution LP	26	19
	Energy Ventures III AS	10	8
	Øvrige finansielle investeringer	68	76
Sum finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet		152	173
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	Nordito Property	2	19
	Nets Holding	352	286
	Bank 1 Oslo Akershus	119	
Sum strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat		473	305
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	Øvrige strategiske investeringer	7	3
Sum		632	481

Aksjer og andeler klassifiseres som enten til virkelig verdi over resultatet eller tilgjengelig for salg. Endring i virkelig verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra finansielle investeringer.

Tabell 36: Oversikt over bokført verdi og virkelig verdi, gevinster og tap (beløp i mill kr)

	Bokført verdi	Virkelig verdi	Samlede realiserte gevinster eller tap i 2013	Urealiserte gevinster eller tap i 2013	Beløp medregnet i kjernekapital eller tilleggskapital
2013					
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	152	152	25	-16	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	473	473	0	24	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	7	7	1	0	0
Sum	632	632	26	8	0
2012					
Finansielle investeringer til virkelig verdi over resultat	173	173	3	15	0
Strategiske investeringer til virkelig verdi over resultat	305	305	0	30	0
Strategiske investeringer tilgjengelig for salg	3	3	0	0	1
Sum	481	481	3	45	1

Tabell 37: Oversikt over type og verdi av børsnoterte aksjer, unoterte aksjer i diversifiserte porteføljer og andre engasjementer

Beløp i mill kroner	Verdi 2013	Verdi 2012
Unotert	625	478
Omsatt på børs	0	0
Øvrige	7	3
Sum	632	481

Tabell 38: Oversikt over motpartsrisiko for derivater mv. utenfor handelsporteføljen

Beløp i mill kroner	Nominell verdi	Kreditt ekvivalent	Vektet beløp	Minimumskrav til ansvarlig kapital 2013¹⁾	Minimumskrav til ansvarlig kapital 2012 ¹⁾
Rente og valutainstrumenter i handelsportefølje	20.250	1.158	717	57	56
Rente og valutainstrumenter i sikring	13.853	2.103	421	34	33
Kredittderivater	-	-	-	-	-
Sum finansielle derivater	34.103	3.261	1.138	91	90

¹⁾ Minimumskravet til ansvarlig kapital beregnes i sin helhet etter standardmetoden.

Tabell 39: Sensitivitet på netto rentekost før skatt (renteendring på ett prosentpoeng) ved utgangen av 2013

	31.12.2013	31.12.2012
Sertifikater og obligasjoner	-28	-24
Fastrenteutlån til kunder	-15	-25
Øvrige utlån og innskudd	-57	-36
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	104	92
Annet	-1	0
Total renterisiko	2	7
Løpetidsbånd		
0 - 3 mnd	-7	-5
3 - 6 mnd	4	9
6 - 9 mnd	3	3
9 - 12 mnd	9	9
12 - 18 mnd	2	1
18 - 24 mnd	-2	0
2 - 10 år	-6	-9
10 år +	0	-1
Total renterisiko	2	7
Valuta		
NOK	-4	6
EUR	9	5
USD	-3	-4
CHF	1	0
Øvrige	-1	0
Total renterisiko	2	7

Renterisiko oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Handelsaktivitetene knyttet til omsetning av renteinstrumenter skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimalt potensielt tap. Den kommersielle risikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig.

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng. Maksimum tap ved renteendring på 1 prosent er totalt 105 mill kroner fordelt på 30 mill kroner og 75 mill kroner på totalbalansen for henholdsvis Trading og Treasury.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring av operasjonell risiko

SpareBank 1 SR-Bank har som målsetning at konsernet skal være blant de ledende aktørene i Norden innenfor styring av operasjonell risiko. Dette skal oppnås gjennom en meget god risikokultur i organisasjonen, kontinuerlig læring av uønskede hendelser og utvikling av ledende metoder for å identifisere, kvantifisere og balansere risikoen ut fra en kost-/nytte vurdering. Det skal tilstrebis en god balanse mellom tillit og kontroll som sikrer at effektivitet ivaretas, samtidig som konsernet ikke eksponeres for unødige risiko.

Det er den enkelte leders ansvar å sørge for at enheten de har ansvaret for er underlagt tilstrekkelig styring og kontroll, og at operasjonell risiko styres i henhold til strategi og retningslinjer definert for konsernet. Konsernenheten for risikostyring har imidlertid ansvar for å støtte og utfordre risikoeiere, og skal sørge for at konsernet har et godt rammeverk for identifisering, rapportering og oppfølging av operasjonell risiko.

Måling av operasjonell risiko

SpareBank 1 SR-Bank beregner og holder regulatorisk kapital tilknyttet operasjonell risiko i henhold til sjablongmetoden. Imidlertid vurderes denne metoden å gi en utilstrekkelig indikasjon på den faktiske eksponeringen for operasjonell risiko, ettersom den kun tar utgangspunkt i historiske inntekter og ikke tar hensyn til virksomhetsspesifikke faktorer og etablerte kontroller.

For å oppnå et bedre estimat på den reelle risikoeksponeringen, og for å få innsikt i hva som driver operasjonell risiko i konsernets prosesser, gjennomføres det derfor minst årlig en total gjennomgang av operasjonell risikoeksponering i konsernet. Gjennomgangen involverer prosesseiere og fageksperter som kartlegger potensielle risikoscenarioer med tilhørende sannsynligheter og konsekvenser. Estimatenes modelleres og resultatet benyttes i konsernets internregnskap for å beregne forretningsenhetenes risikojusterte avkastning. Tiltak for å redusere operasjonell risikoeksponering

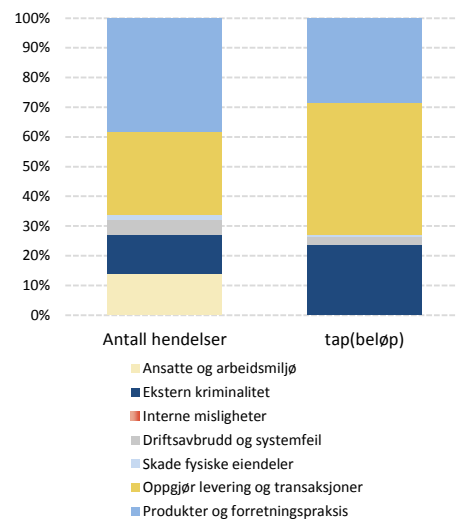
gir dermed høyere avkastning, noe som oppmuntrer til aktiv risikostyring.

Bransjeerfaring viser at menneskelige feil og utilstrekkelig kompetanse ofte er en medvirkende årsak til at det oppstår tap innenfor utlånsområdet. Eksempelvis kan utilstrekkelig oppfølging av lånevilkår medføre at man kommer for sent inn i kredittsikringsprosessen, og feilvurdering eller feilregistrering av sikkerheter kan føre til større tap ved mislighold. SpareBank 1 SR-Bank evaluerer derfor systematisk alle vesentlige tap fra utlånsområdet for å vurdere om deler av tapene kan tilskrives operasjonell risiko, og om det er mulig å forbedre arbeidsprosessene på de områder hvor tap fra operasjonell risiko oppstår.

For å gi input til risikovurderinger og danne grunnlag for kontinuerlig operasjonell læring og forbedring, rapporteres også øvrige uønskede hendelser i en egen konserndatabase.

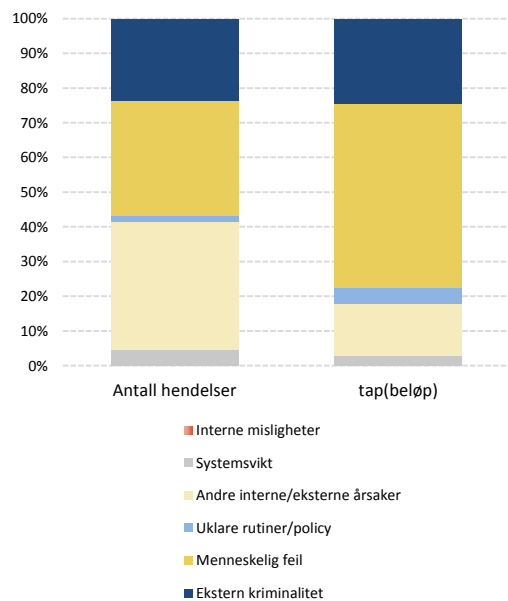
Figuren under viser konsernets registrerte uønskede hendelser i 2013 fordelt i henhold til Basel II kategorier:

Figur 5: Registrerte uønskede hendelser 2013 fordelt etter Basel II kategorier

De samme hendelsene fordeles også etter hvilken hovedårsak den enkelte hendelse kan relateres til. Denne fordelingen vises i figuren under.

Figur 6: Registrerte uønskede hendelser 2013 fordelt etter hovedårsak

Figurene viser at det i 2013 var flest hendelser relatert til produkter og forretningspraksis, og at det var hendelser relatert til oppgjør, levering og transaksjoner som bidro mest til faktiske tap. Årsaken til at tapene oppstod er i hovedsak menneskelige feil og ekstern kriminalitet.

Kontinuerlig forbedring med utgangspunkt i registrerte hendelser vil kunne hindre at samme typer hendelser inntreffer flere ganger. Det arbeides derfor kontinuerlig med å ytterligere forbedre rapporteringssystemer og rapporteringskultur for å fange flest mulig hendelser. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å hindre gjentatte hendelser for å unngå store tap i fremtiden. En av de største utfordringene med operasjonell risiko er å forutse og beregne troverdige estimater for sjeldne hendelser med store konsekvenser. Det kreves omfattende scenariomodeller for å fange kompleksiteten knyttet til slike scenarioer, noe SpareBank 1 SR-Bank i flere år har samarbeidet med risikomiljøet ved Universitetet i Stavanger (UIS) for å utvikle. Metodikk fra dette samarbeidet tas i stadig større grad i bruk i den løpende risikostyringen i konsernet.

Likviditetsrisiko

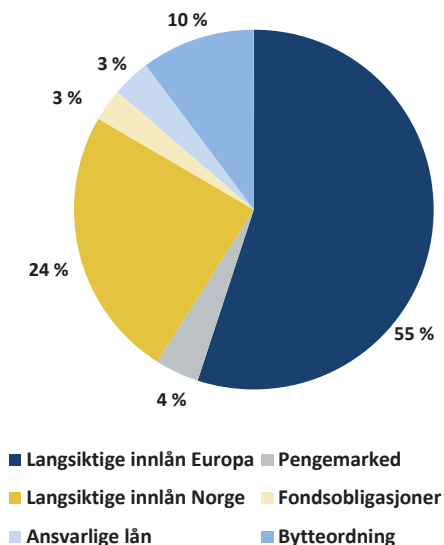
Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økning i eiendeler.

Risikoprofil og styring av likviditetsrisiko

Bankens rammeverk for styring av likviditetsrisiko skal gjenspeile bankens risikoprofil. Likviditetsrisikoen skal være lav.

Likviditetsrisiko blir styrt og målt ved hjelp av flere målemetoder da ingen metode alene kan kvantifisere denne type risiko. Metodene inkluderer rammer for maksimale refinansieringsbehov innenfor ulike løpetider, balansenøkkeltall og overlevelsesmål i en normalsituasjon forutsatt stengte kapitalmarkeder. Videre foretas det stresstesting av bankens overlevelsesevne under ulike scenarioer, herunder en alvorlig bank- og markedsspesifikk krise. Resultatet av stresstestene inngår i informasjonsgrunnlaget til konsernets likviditetsstrategi og beredskapsplan ved likviditetskriser.

Figur 7: Sammensetningen av konsernets verdipapirinnlån pr 31.12.2013

Likviditetsreserven er på 15,0 mrd kroner, i tillegg er det 12,1 mrd kroner i klargjorte boliglån i WEB-klienten (boliglån klargjort for overflytting til Sparebank 1 Boligkreditt AS). For Sparebank 1 SR-

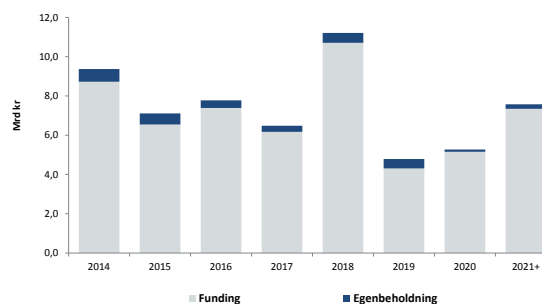
Bank er likviditetssituasjonen tilfredsstillende, og likviditetsreserven indikerer en overlevelsesevne på 19 måneder ved utgangen av 2013 uten tilgang på ekstern finansiering. Treasury har utstedt brutto 15,8 mrd kroner i obligasjoner i løpet av 2013. Det er i samme periode blitt foretatt tilbakekjøp av lån tilsvarende ca 1,9 mrd kroner. I løpet av de neste 12 månedene skal gjeld tilsvarende 8,9 mrd kroner refinansieres.

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde. For konsernet som helhet har innskuddsmassen økt med 4,1 mrd kroner (6,0 prosent) i 2013. I løpet av året er konsernets utlån eksklusive Bolig- og Næringskreditt økt med 10,7 mrd kroner (9,8 prosent). Dette medfører at innskuddsdekningen er redusert fra 61,7 prosent til 59,6 prosent. Innskuddsdekningen er måloppfyllende i forhold til konsernets likviditetsstrategiske føringer som spesifiserer et mål om å holde innskuddsdekningen på minimum 55 prosent.

Boliglån i SpareBank 1 Boligkreditt AS utgjorde 45,7 mrd kroner ved utgangen av 4. kvartal 2013 sammenlignet med 48,2 mrd kroner ved utgangen av 2012. Overført balanse utgjør ca 42 prosent av brutto boliglånsbalanse og ca 28 prosent av totale brutto utlån. Utlån i SpareBank 1 Næringskreditt AS utgjør ca 0,6 mrd kroner.

Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur pr. 4. kvartal 2013.

Figur 8: Innlånsporteføljens forfallstruktur pr 31.12.2013

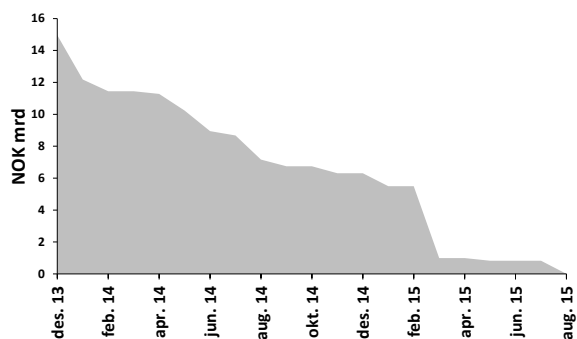

Gjennomsnittlig restløpetid på porteføljen av senior obligasjonsinnlån var 3,6 år ved utgangen av fjerdekvartal 2013.

Det blir månedlig utarbeidet en sensitivitetsanalyse, som måler konsernets overlevelsesevne ved stengte kapitalmarkeder. Hovedformålet med analysen er å måle hvorvidt likviditetsrisikoen er i henhold til målformuleringen for likviditetsstyring som

spesifiserer at SpareBank 1 SR-Bank i en normalsituasjon skal kunne overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til likviditet. Analysen baseres på ulike scenarioer. I basisscenarioet settes veksten i netto fundingbehov lik null, dvs. at forholdet mellom innskudd og utlån holdes konstant.

Figur 9: Sensitivitetsanalyse likviditetsrisiko basisscenarioet

Ettersom basisscenarioet forutsetter at tilgangen på ekstern likviditet faller bort kan nye utlån utelukkende finansieres ved avdrag fra og forfall i eksisterende låneporteføljer. I en slik situasjon sikrer konsernets likviditetsbuffer, som er 15,0 mrd kroner ved utgangen av 2013, overlevelsessevne til og med juli 2015. Likviditetsbufferen består av kontanter og meget sikre rentepapirer.

Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført negative resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse.

Eierrisikoen varierer fra selskap til selskap avhengig av selskapets virksomhet med dertil iboende risiko og SpareBank 1 SR-Bank sin eierandel. SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 4. kvartal 2013 i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen AS (19,5 prosent, BN Bank ASA (23,5 prosent), og SpareBank 1 Næringskreditt AS (27,3 prosent).

SpareBank 1 Gruppen eies av SpareBank 1 SR-Bank (19,5 prosent), SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 prosent), SpareBank 1 SMN (19,5 prosent), Sparebanken Hedmark (12 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 prosent), samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO (10 prosent).

SpareBank 1 Gruppen AS eier 100 prosent av aksjene i ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, SpareBank 1 Medlemskort AS og SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS. SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS eier SpareBank 1 Factoring AS (100 prosent), Actor Fordringsforvaltning AS (100 prosent) og Actor Portefølje AS (100 prosent). SpareBank 1 Gruppen AS er i tillegg deltaker i SpareBank 1 Utvikling DA.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kreditt (Stavanger).

BN Bank ASA er eid av SpareBank 1-bankene, og tilbyr et bredt spekter av banktjenester til bedrifter og privatpersoner. Banken har sin virksomhet innenfor tradisjonell bankdrift rettet mot boliglån i personmarkedet og næringseiendom. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

I SpareBank 1 Næringskreditt AS sin portefølje inngår det kun utlån til næringseiendommer med uleiekontrakter i sentrale strøk. Utlånene kan maksimalt utgjøre 60 prosent av markedsverdi. Eierrisikoen til SpareBank 1 SR-Bank består i hovedsak av den underliggende kredittrisikoen i dette selskapet.

SpareBank 1 SR-Bank eier pr 4. kvartal 2013 26,2 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS. Selskapets virksomhet er finansiering av lån til privatkunder med sikkerhet innenfor 75 prosent av verdigrunnlaget for fast eiendom. SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 4. kvartal 2013 overført 53,7 mrd kroner (EAD) til selskapet. Eierrisikoen tilsvarer i hovedsak andel av overført portefølje, og risikoen følges opp og rapporteres derfor som kredittrisiko.

Styring av eierrisiko

SpareBank 1 SR-Bank har sterkt fokus på styring og kontroll i selskaper hvor banken har fullt eller delvis eierskap.

I selskaper som er deleid, enten gjennom direkte eierskap fra SpareBank 1 SR-Bank eller indirekte gjennom eierskapet på 19,5 prosent i SpareBank 1 Gruppen, er SpareBank 1 SR-Bank som største bank i alliansen representert som styremedlem i alle selskaper av spesiell betydning.

I konsernet er all oppfølging av eierposter samlet under konserndirektør økonomi og finans. All rapportering fra de enkelte selskap og spørsmål vedrørende kapitalutvidelser med videre gjennomgås her. Gjennom aktiv styredeltakelse i en rekke av de deleide selskapene sikres et godt informasjonstilfang som ivaretar SpareBank 1 SR-Bank sine eierinteresser. I saker som har karakter av å være viktig for SpareBank 1 SR-Banks øvrige virksomhet bringer den enkelte styreleder/styremedlem saken inn for plenumsdiskusjon i konsernledergruppen. Gjennom denne strukturen for virksomhetsstyring og kontroll oppleves kvaliteten i styring og kontroll å være godt ivaretatt.

Årlig fastsettes risikorammer og tildeling av egenkapital for de enkelte selskaper i konsernets styre. Til grunn for dette ligger et rammeverk for vurdering av risiko. Sett i forhold til rammeverket for risikoavdekking på konsernets operasjoner på kredittsiden er ikke rammeverket like godt utviklet

på eiersiden, men det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle dette for på den måten å oppnå en enda bedre styring av risikoen knyttet til eierskap.

De enkelte områder følges tett opp gjennom den faste strukturen på virksomhetsstyringsmøter i konsernet og rapportering til konsernstyrenivå. De virksomhetsområder som er organisert som egne datterselskaper har samme struktur på styremøter som konsernet for øvrig. Som følge av dette kan korrigerende tiltak raskt iverksettes dersom utviklingen på viktige styringsparametre eller forhold av ekstern karakter krever tiltak for å ivareta verdiskapning og risikostyring.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer.

Analyse av konsernets inntekts- og kostnadsstruktur i forhold til konjunktursvingninger viser at det er størst volatilitet i konsernets kursgevinster fra egenkapitalinvesteringer og obligasjoner, inntekter innenfor spareområdet og provisjonsinntekter fra eiendomsmegling. Svikt i inntektene kompenseres delvis ved hjelp av kostnadsreduksjoner.

Konsernet har over lenger tid utviklet et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlig konsekvenser over tid.

Konsernet har over tid utviklet en kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SR-Bank har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetenking og utvikling av produkter og tjenester.

Konsernet har gjennom sitt systematiske arbeid i dag en stor grad av samhandling på tvers av divisjoner og datterselskaper. Samhandlingen kan likevel bli bedre og potensialet er tilstede for ytterligere å hente ut merforretning gjennom verdikjeden.

Omdømmerisiko

Omdømme risiko er risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, det vil si hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter

SpareBank 1 SR-Bank har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om virksomhetens verdigrunnlag, mål og visjon. "Skikkelig bank" er det bærende element i konsernets kommunikasjonsstrategi.

SpareBank 1 SR-Bank har også implementert en intern prosess for identifisering og evaluering av konsernets risikobilde for omdømme. Evalueringen gjennomføres årlig. Alle omdømmerisikoene blir evaluert opp mot iboende risiko og etablerte kontroll- og styringstiltak.

Det implementeres forbedringstiltak ved behov. Gjennom analysene basert på vitenskapelige metoder og samstemming av disse, lukes eventuelle feilvurderinger bort. Resultatene av de årlige analysene gjennomgås, diskuteres og eventuelt operasjonaliseres etter gjennomganger for ulike nivåer i organisasjonen, inklusiv styret og konsernledelsen.

Konsernet har fortløpende overvåking av omdømme. Både gjennom daglig overvåking og vurdering av mediebildet, samt fortløpende overvåking av omtaler i ulike sosiale kanaler. De fortløpende daglige vurderinger forsøkes gjennomført på en så objektiv måte som mulig. Medlemmer av konsernledelsen og andre nøkkelpersoner får daglige rapporter over mediebildet.

Strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsinger.

Konsernet prioriterer lønnsom og langsiktig verdiskaping, og balansere kort og lang sikt. Ambisjonen er å ha kontrollert vekst i hele markedsområdet, med særlig vekt på områder med høy befolkningstetthet. Veksten skal skje organisk og gjennom å utnytte strukturelle muligheter.

Finanssektoren opplever økende regulatoriske krav fra myndighetene. Dette gir føringer for konsernets planer framover.

Blant privat- og bedriftskunder er målet nettovekst i kunder og økt produktdekning. Konsernets kapitalmarkedstjenester og SIPP-området (Sparing, innskudd, plassering og pensjon) skal utgjøre en betydelig større del av konsernets samlede resultater. Driften i konsernet skal effektiviseres ytterligere gjennom forbedring av prosesser og systemer. Ambisjonen er at dette samlet sett bidrar til å opprettholde vår posisjon som Sør- og Vestlandets mest attraktive leverandør av finansielle tjenester, og samtidig være i den beste halvdel blant sammenlignbare finanskonsern lønnsomhetsmessig.

Styring av strategisk risiko

SpareBank 1 SR-Bank har en årlig strategiprosess som involverer styret, ledelse, nøkkelpersoner, divisjoner og datterselskap i arbeidet. Arbeidet ender ut i et strategisk målbilde for de neste tre årene med en tilhørende forretnings- og handlingsplan.

Forretningsplanen viser tydelig de prioriteringer som konsernet har gjort for perioden basert på scenarioer og konkurranse- og markedssituasjon. Forretnings- og handlingsplanen er mest detaljert for det nærmeste året.

Konsernledelsen foretar både månedlig og tertialvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. I den tertialvise evalueringen vurderes også aktuelle nye initiativ og tiltak som må iverksettes basert på endringer i forutsetninger eller endringer i markedssituasjon. Strategiarbeidet er således fleksibelt i sin tilnærming og kan ivareta både kortsiktige og langsiktige målsettinger.

Compliance risiko (etterlevelse)

Compliance risiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

Compliance funksjonen i SpareBank 1 SR-Bank er en uavhengig funksjon som skal se til at de lover, forskrifter, normer og anbefalinger som regulerer vår virksomhet og som er fastsatt av myndighetsorganer eller andre institusjoner eller foreninger, implementeres og etterleves.

Compliance policy

Konsernets compliance policy vedtas av styret og beskriver hovedprinsippene for ansvar og organisering.

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Styring av compliance risiko

Rammeverket for compliance bygger i hovedsak på EBAs "Guidelines on Internal Governance (GL 44)", Basel Committee on Banking Supervision; "Compliance and the compliance function in banks" og Finanstilsynets "Modul for evaluering av overordnet styring og kontroll".

Konsernets compliance funksjon ivaretas av avdeling for risikostyring og compliance som er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen har det overordnede ansvaret for rammeverk, oppfølging og rapportering innenfor compliance området.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlige for praktisk implementering og etterlevelse av lover og forskrifter. Alle medarbeidere er ansvarlige for at de til daglig etterlever og forstår gjeldende lover og forskrifter.

Compliance Verdipapirforetaket

Konsernet har egen compliance ansvarlig for verdipapirforetaket som har ansvaret for å kontrollere at bankens virksomhet knyttet til ytelse av investeringstjenester til enhver tid drives i samsvar med regelverket for verdipapirhandel.

Compliance ansvarlig i verdipapirforetaket rapporterer direkte til daglig leder for verdipapirforetaket og rapporterer i tillegg til avdeling for risikostyring og compliance.

Godtgjørelsesordningen

SpareBank 1 SR-Bank ASA sin godtgjørelsespolitikk

SpareBank 1 SR-Bank ASA har etablert en godtgjørelsesordning som gjelder alle ansatte.

Konsernets godtgjørelsesordning skal:

- Være i samsvar med konsernets overordnede mål, risikotoleranse og langsiktige interesser
- Bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med konsernets risiko, motvirke for høy eller uønsket risikotaking, og bidra til å unngå interessekonflikter
- Være i samsvar med Forskrift om godtgjørelsesordning i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond av 1. 12. 2010 (Forskrift om godtgjørelsesordninger)

Den samlede godtgjørelsen skal være konkurranse-dyktig, men ikke lønnsledende. Den skal sikre at konsernet over tid tiltrekker, utvikler og beholder de dyktigste medarbeiderne. Ordningen skal sikre en belønningsmodell som oppleves rettfærdig, forutsigbar og er framtidsrettet og motiverende.

Beslutningsprosess

Styret i SpareBank 1 har opprettet et godtgjørelsesutvalg som består av tre styremedlemmer.

Godtgjørelsesutvalget skal forberede saker for styret og har i hovedsak ansvar for å:

- Årlig vurdere og foreslå total lønn og annen godtgjørelse for administrerende direktør
- Årlig behandle forslag til konsernmålekort (administrerende direktørs målekort)
- Årlig behandle konsernets godtgjørelsesordning, inkludert strategi og hovedprinsipper for variabel godtgjørelse
- Være rådgiver for administrerende direktør vedrørende saker om lønn og annen godtgjørelse og andre vesentlige personalrelaterte forhold for konsernets ledende ansatte
- Påse at praktiseringen av konsernets godtgjørelsesordninger årlig blir gjennomgått av en uavhengig kontrollfunksjon
- Forberede erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte (jfr. allmennaksjeloven § 6-16 a)

- Vurdere andre forhold som bestemt av styret og/eller godtgjørelsesutvalget
- Gjennomgå andre personalpolitiske saker ang. konsernets godtgjørelsesordning som kan antas å innebære vesentlig renomèrisiko

Veiledende retningslinjer for det kommende regnskapsåret

Godtgjørelse til administrerende direktør

Administrerende direktørs lønn og øvrige økonomiske ytelser fastsettes årlig av styret etter innstilling fra Godtgjørelsesutvalget. Vurderingen tar utgangspunkt i oppnådde resultater, individuelle prestasjoner samt lønnsutviklingen i sammenlignbare stillinger. Variabel godtgjørelse kan opptjenes årlig, men skal være basert på oppnådde mål siste to år. Administrerende direktør kan motta konsernbonus på lik linje med øvrige ansatte i konsernet. Eventuell variabel godtgjørelse, inkludert konsernbonus, kan utgjøre inntil 25 prosent av fast lønn inkludert feriepenger. Det tildeles ikke resultatbaserte ytelser utover nevnte ordninger. Variabel lønn inngår ikke i pensjonsgrunnlaget.

Halvparten av den variable godtgjørelsen, med unntak av konsernbonus, gis i form av aksjer i SpareBank 1 SR-Bank ASA, hvor 1/3 kan disponeres hvert av de kommende tre år. Den delen av den variable godtgjørelsen som utbetales i aksjer, kan reduseres dersom etterfølgende resultater og utvikling tilsier at den ble basert på uriktige forutseneringer.

Administrerende direktør kan i tillegg gis naturalytelser i den grad ytelsene har naturlig tilknytning til administrerende direktørs funksjon i konsernet og er i tråd med markedsmessig praksis for øvrig. Det er inngått livsvarig pensjonsavtale med administrerende direktør hvor pensjonsalder er ved utgangen av det året administrerende direktør fyller 64 år. Årlig pensjon frem til fylte 67 år som utgjør 67 prosent av pensjonsgivende lønn. Fra fylte 67 år gis en tilleggspensjon som sammen med alderspensjon fra SpareBank 1 SR-Banks pensjonskasse, pensjon fra folketrygden og AFP skal utgjøre 67 prosent av pensjonsgivende lønn, gitt full opptjening.

Administrerende direktør har ingen avtale om etterlønn ved fratredelse før oppnådd pensjonsalder.

Godtgjørelse til øvrige ledende ansatte

Administrerende direktør fastsetter godtgjørelse til ledende ansatte etter rammer drøftet med Godtgjørelsesutvalget og basert på retningslinjer vedtatt av styret. Med ledende ansatte menes

ansatte som rapporterer til administrerende direktør, det vil si konsernledelsen. Konsernets veiledende retningslinjer legges tilsvarende til grunn for øvrige ledende ansatte og ansatte som kan påvirke risikoen vesentlig.

Lønn fastsettes etter vurdering av prestasjon samt vilkår i markedet for de ulike områdene. Lønn skal fremme gode prestasjoner og sikre at konsernet når strategiske mål. Lønnsfastsettelsen skal ikke skade konsernets omdømme eller være markedsledende. Lønnen bør sikre at konsernet har evne til å tiltrekke og beholde ledende ansatte med ønsket kompetanse og erfaring.

Variabel godtgjørelse fastsettes på bakgrunn av en helhetlig vurdering basert på følgende forhold: kunde/markedsperspektiv, interne prosesser, organisasjon og kompetanse samt finansielt perspektiv. Variabel godtgjørelse kan opptjenes årlig, men skal være basert på oppnådde mål siste to år. Ledende ansatte kan motta konsernbonus på lik linje med øvrige ansatte i konsernet.

Eventuell variabel lønn, inkludert konsernbonus, skal kunne utgjøre inntil 25 prosent av fast lønn inkludert feriepenger. For konserndirektør Kapitalmarked kan det gis variabel lønn, inkludert konsernbonus, på inntil 50 prosent av fast lønn, inkludert feriepenger. Det tildeles ikke resultatbaserte ytelser utover nevnte ordninger. Variabel lønn inngår ikke i pensjonsgrunnet. Konserndirektør risikostyring og compliance og konserndirektør Organisasjon og HR mottar ikke variabel lønn utover konsernbonus.

Halvparten av den variable godtgjørelsen, med unntak av konsernbonusen, gis i form av aksjer i SpareBank 1 SR-Bank ASA, hvor 1/3 tildeles hvert av de kommende tre år. Den delen av den variable godtgjørelsen som utbetales i aksjer kan reduseres dersom etterfølgende resultater og utvikling tilsier at den ble basert på uriktige forutsetninger. Naturalytelser kan tilbys ledende ansatte i den grad ytelsene har en naturlig tilknytning til den enkeltes funksjon i konsernet og er i tråd med markedsmessig praksis for øvrig.

Pensjonsordningen skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser. Medlemmer av konsernledelsen har en pensjonsalder på 62 år, med unntak av siste ansatte konsernmedlem som har en pensjonsalder på 67 år. Konsernledelsen er medlemmer av den lukkede ytelsesordningen som ved full opptjening gir rett til

en pensjon på 70 prosent av pensjonsgivende inntekt, inkludert pensjon fra Folketrygden og AFP, fra fylte 67 år. Ordningen ble endret i 2011. Det vil si at for medlemmer i konsernledelsen som er ansatt etter dette tidspunktet, er pensjonen begrenset til 12 G. Ansatte i konsernledelsen som har pensjonsalder på 62 år, har fra fylte 62 år til fylte 67 år rett på en pensjon tilsvarende 70 prosent av pensjonsgivende inntekt i form av driftspenjon.

Ingen ledende ansatte har avtale om etterlønn ved fratredelse før oppnådd pensjonsalder.

Godtgjørelse til ledende ansatte med kontrolloppgaver

Godtgjørelse til ledende ansatte med kontrolloppgaver skal være uavhengig av resultatet i virksomheten de kontrollerer.

Ansatte med kontrolloppgaver mottar ikke variabel godtgjørelse utover konsernbonus.

Godtgjørelse til tillitsvalgte samt øvrige ansatte med tilsvarende godtgjørelse som ledende ansatte

Godtgjørelse vil følge ovennevnte retningslinjer for ledende ansatte.

Variabel godtgjørelse til øvrige ansatte

Konsernbonus

Konsernet har en konsernbonusordning som omfatter samtlige ansatte i konsernet. Konsernbonusen fastsettes som en lik prosent av fast lønn, og kan maksimalt utgjøre 1,5 månedslønn. Konsernbonusen fastsettes av styret i forhold til oppnådde finansielle mål. Konsernbonusen utbetales i sin helhet som kontanter.

Teambonus

Teambonus kan benyttes som et verktøy for å fremme aktivitet og salgsresultater. Teambonus kan maksimalt utgjøre 50 000 kroner pr ansatt og utbetales i kontanter.

Individuelle bonus

Individuell bonus kan benyttes som et virkemiddel for konsernet til å premiere ekstraordinære prestasjoner samtidig som det kan være et godt verktøy for å opprettholde en fornuftig fastlønn-utvikling. Individuell bonus utbetales med 50 prosent aksjer og 50 prosent kontanter. Individuell bonus kan maksimum utgjøre 25 prosent av fast lønn inkludert konsernbonus og eventuelt teambonus.

Særordninger

Konkurransesituasjonen samt markedspraksis kan tilsi at det innenfor enkelte områder er ønskelig å etablere særordninger knyttet til variabel godtgjørelse. For ansatte som omfattes av særordninger eller kan motta individuell bonus og som er å anse som ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering eller andre ansatte og tillitsvalgte med tilsvarende godtgjørelse (i henhold til Forskrift om godtgjørelsesordninger), skal de samme prinsipper som for konsernledelsen gjelde i forhold til kriterier for tildeling samt utbetaling av variabel godtgjørelse. Denne kategorien ansatte vil ikke kunne motta teambonus.

Ansatte med kontrolloppgaver kan ikke motta variabel godtgjørelse utover konsernbonus.

Bindende retningslinjer for aksjer, tegningsretter, opsjoner med videre for det kommende regnskapsåret

Administrerende direktør og ledende ansatte gis, på lik linje med øvrige ansatte i konsernet, adgang til å delta i rettede emisjoner mot konsernets ansatte.

All variabel lønn opptjent i 2013 for administrerende direktør og andre ansatte som er omfattet av forskriften om godtgjørelse i finansinstitusjoner, vil halvparten av variabel godtgjørelse, med unntak av konsernbonus, gis i form av et løfte om aksjer i

SpareBank 1 SR-Bank ASA. Aksjene tildeles med en tredjedel hvert av de kommende år.

Redegjørelse for lederlønnspolitikken i foregående regnskapsår

Styret bekrefter at retningslinjene om lederlønn for 2013 gitt i fjorårets erklæring er blitt fulgt.

Offentliggjøring av godtgjørelse

For 2013 er det totalt kostnadsført 931 mill kroner i godtgjørelse fordelt på 1267 ansatte. 838 mill kroner er fast godtgjørelse og 93 mill kroner er variabel ytelse. Viser til note 22 i konsernets årsrapport for informasjon om personalkostnader.

Tabellen under viser offentliggjøring av godtgjørelse for ansatte som omfattes av spesielle krav til godtgjørelsesordningen.

Tabel 40: Offentliggjøring av godtgjørelse

Offentliggjøring av godtgjørelse	Antall	Godtgjørelse	Herav variabel godtgjørelse
Ledende ansatte; daglig leder, medlemmer av konsernledergruppen	9	21.815	3.075
Ansatte og tillitsvalgte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering	11	16.481	2.052
Andre ledende ansatte	7	17.821	7.681
Ansatte med kontrolloppgaver	8	7.980	816